

Akce „Kluky“

autor: Adolf Rázek

Sudoměř č. p. 14 – bývalé hospodářství Jana VEPŘÍKA (stav 7. 5. 2010)

Úvod

Po druhé světové válce byla živě popíranou částí politického programu komunistické strany kolektivizace zemědělství podle sovětského vzoru. Pojmenování procesu je navíc jen krycí označení pro krádež zemědělského majetku a likvidaci zemědělského stavu.

Rolníci odmítali „dobrovolné“ vytváření „jednotných zemědělských družstev“ a vzdorovali. Jejich odpor se komunisté snažili zlomit trestními postihy jednotlivců zejména za nesplnění rozpisem určených dodávek. Protože takový postup působil jen na úzký okruh lidí a nevyvolal žádoucí pocit strachu a ohrožení všech zemědělců, bylo překročeno k inscenaci tzv. monstrprocesů, kterým byla zajištěna velká publicita.

Mezi ně patří právě procesy v akci „Kluky“, které končily vynesením mnohaletých nespravedlivých trestů ztráty svobody. Takový postup přinesl pocit ohrožení a strach z budoucnosti a zlomil odpor zemědělců proti násilnému vytváření družstev. Přípravu a průběh akce popisuje následující studie.

Základy

Základy akce „Kluky“ byly položeny již v roce 1945. V té době však nikdo nevaroval před vznikajícím nebezpečím. Občané i politici v poválečné euforii přijali za svůj „Košický vládní program“, podle kterého nebyla povolena činnost nejvlivnější předválečné politické straně ČSR, straně agrární, hájící zájmy zemědělců. Zemědělci pak uvěřili ministrům Václavovi Majerovi a Juliu Ďurišovi slibujícím pod heslem „odčiňujeme Bílou Horu“ ústavou zajištěné soukromé vlastnictví půdy do výměry 50 ha.

Navzdor prvnímu bodu „Manifestu komunistické strany“, který ovšem není zveřejňován na volebních plakátech, prohlašoval ministr Ďuriš při vyhlášení „Hradeckého programu“ v dubnu 1947, že „...skončí zneklidňování, že chceme dělat kolchozy a sovchozy...“ Skutečně jejich zakládání ještě nebylo na pořadu dne. Komunisté museli připravovat Únor (rozuměj 25. únor 1948) a po něm upevňovat získanou politickou moc pronásledováním svých odpůrců.

Ovšem již na listopadovém zasedání ÚV KSČ seznámil soudruh ministr Ďuriš spolustraníky s odhodláním využít zkušeností Všesvazové komunistické strany bolševiků v SSSR, tedy „...obmezovat kapitalistické živly na dedině ... a vybudovat pol'nohospodárske družstevníctvo...“¹

Na témže zasedání zdůraznil Gottwald, odvolávaje se na Stalina, že: „*Jakýkoliv kvap a chvat v této věci by byl jen na škodu*“... že v daném čase „*nemá u nás vůbec žádný smysl vésti nějakou abstraktní propagandu o nějakých kolchozech... Až budeme tak daleko, až tady budou všechny nutné předpoklady, tak potom začnem mluvit a hned, hned začnem to dělat, jak jsme to dělali, a ne dřív a ne později*...“²

V tomto období byly plně využívány zákony a různá nařízení omezující činnost soukromých zemědělců, připravené ještě před únorem. Například podle zákona č. 55/47 Sb. byly zemědělcům odebírány mechanizační prostředky jako traktory, mlátičky, elektromotory. Podle zprávy Rudolfa Slánského za zasedání ÚV KSČ v únoru 1950 bylo během 3 měsíců odebráno 300 ks traktorů i se závěsným zařízením, 1500 samovazačů, 2000 mlátiček. Podle zákona 47/48 Sb. byla také takzvaným slučováním odebírána kvalitní orná půda a jako náhrady byly poskytovány pozemky nejhorší bonity za jejich kvalitní, ošetřované pozemky.

Rozšíření postihů přineslo rozhodnutí předsednictva ÚV KSČ v dubnu 1951 podle kterého byla prováděna výměna dobrých krav soukromých hospodářů za horší dojnice JZD.³

Rozpis nesplnitelných dodávek umožňoval „třídně – právní postih zemědělců – neplnění jejich uvězněním a finančními postihy nebo pouhým správním aktem umístění do táborů nucených prací (TNP) a vystěhování rodin.

¹ Referát J. Ďuriše na zasedání ÚV KSČ 17. 11. 1948NA f. 01/5, a.j. 20

² Projev soudruha Gottwalda na zasedání ÚV KSČ 17.11. 1948 tamtéž

³ Materiál ze schůze PÚV KSČ dne 7. dubna 1951 NA, f. 02/1, sv. 26, aj. j. 264

Tlak a represe zesílily po vydání zákona 69/49 Sb. v únoru 1949 o jednotných zemědělských družstvech, protože zemědělci se bránili jejich zřizování.

Přetrvávající odpor zemědělců k zakládání družstev měla zlomit Státní bezpečnost (StB). Pro nový postup byl vybrán silně religiozní jihomoravský kraj, kraj s dosud živou vzpomínkou na protinacistický odboj, kraj vzdorující snahám moci o kolektivizaci venkova.

V okolí Moravských Budějovic vzniklo několik skupin připravujících se na všeobecně očekávaný návrat demokracie s účastí domácího odboje. Státní bezpečnost se se svým důstojníkem Františkem Marečkem a sítí tajných spolupracovníků ujala od léta 1950 jejich řízení. Provokacemi byli do „odbojových skupin“ získáváni zemědělci bránící se vstupu do JZD.

Jedna ze skupin se, podle zprávy generální prokuratury, „*vyvíjela samostatně a tak se stalo, že tato odtržená skupina provedla známý teroristický a vražedný úkol v Babicích*“,⁴ kde byli zastřeleni 2. července 1951 tři členové MNV.

Čin urychlil původně zamýšlený cíl. Hned první proces, deset dní po střelbě ve škole, znamenal sedm rozsudků smrti. Po nich následovaly další čtyři. V dalších procesech bylo následně odsouzeno 100 osob, z nich 57 zemědělců k trestům těžkého žaláře na téměř 1400 roků. Výkonem trestu smrti na třech duchovních bylo dokázáno, že vládnoucí Strana se neztaví před žádným zločinem.

Zavládl strach zesílený postihem rodin odsouzených zemědělců. Ty byly podle rozhodnutí politického sekretariátu ÚV KSČ (soudruzi Gottwald, Zápotocký, Slánský a Široký) po vynesení rozsudků deportovány na práce na Státních statcích v pohraničí.

Odpor proti násilné kolektivizaci v jihomoravském kraji byl zlomen. Nabyté zkušenosti z Babic Strana využila a již v říjnu 1951 byly jako tajný materiál vydány směrnice nabývající účinnosti již 1. listopadu, které v článku 1. stanovily: „*Rodinným příslušníkům vesnických boháčů odsouzených soudem nebo národním výborem, jimž byl mimo jiné uložen trest bude určeno místo pobytu mimo obvod obce dosavadního bydliště.*

Toto místo určí v souladu s bezpečnostními zájmy podle ustanovení čl. 2 a 3 odst. 1 zákona č. 125/27 Sb. Ministerstvo národní bezpečnosti.“⁵

Zneužitím odhodlání bránit se útlaku, provokacemi vytvářením „protistátních odbojových skupin“, získala Státní bezpečnost nástroj k urychlení likvidace svobodných zemědělců.

⁴ Zpráva GP Ministerstvu spravedlnosti ČSR, dat. 15.10. 1952

NA, f. Komise 1955, sv. 2, a.j. 487

⁵ Směrnice ministrů ze dne 22. října 1951 NA, f. 02/5, sv. 7, a.j. 59

Akce „Kluky“

Úrodný kraj v Podbezdězí, v okolí Mladé Boleslavi, kde také vzdorovali vytváření kolchozů byl Krajskou správou StB v Liberci vybrán pro akci jí nazvanou „Kluky.“ Při výběru místa, kde zasáhnout hrála jistě roli i silná pozice Národně socialistické strany. I tam jako na jižní Moravě, v Babicích, byly zkušenosti z období protektorátu. Působila v něm podzemní odbojová skupina DUB – Černý lev Praha hned od začátku okupace, ve které měli zemědělci velmi silné zastoupení. Přes těžké ztráty jim odvaha a odhodlání nepodvolit se zlu zůstaly i po nacistické okupaci.

Po tříletém pokusu o obnovení demokratické republiky nastoupila v únoru 1948 nová, komunistická diktatura. Ta měla ve svém programu vedle třídní nenávisti také požadavek vyvlastnění pozemkového majetku. Mělo se tak stát důslednou kolektivizací zemědělství při využití všech mocenských prostředků včetně policie a třídní justice.

Pomalým postupem v plnění tohoto úkolu se na schůzi 17. března 1952 zabývalo kolegium ministra národní bezpečnosti, na které předával zkušenosti i sovětský poradce Boris Jesikov. Bylo konstatováno, že je stupňován odpor třídních nepřátel a že *„proti dosavadnímu bezohlednému boji třídního nepřítel na vesnici byla práce orgánů StB i přes docílené kladné výsledky nedostatečná.“*⁶ Proto kolegium navrhlo i dvanáctibodový program k odstranění nedostatků. Z nich jsou pro další sledování akce „Kluky“ důležité zejména dva body:

„Vybudovat agenturu mezi agrárníky, vesnickými boháči a jejich pomahači.

*Přes KV StB evidенčně podchytíme všechny vesnické boháče a do jejich řad budeme agenturně pronikat.“*⁷

Státní bezpečnost v Liberci, aby zajistila úspěšnou kolektivizaci, proto plně využila své pracovní metody: lhaní, provokace a vyvolávání strachu. Od září 1952 zatýkala a mezi zemědělci v kraji pod Bezdězem zavládl strach.

Jak StB agenturně pronikala do řad vesnických boháčů popsala při výpovědi v březnu 1968 paní Nečadová:

„Bylo to v listopadu 1951, když ku mně přivedl Václav Skramuský z Kluků muže, kterého jsem předtím neznala. Tento člověk se mi představil jako „major Václav“, že přichází ze zahraničí a přišel za námi proto aby nám pomohl k tomu, aby nám byly vráceny stroje, které nám byly vyvlastněny. U nás se jednalo o mlátičku a traktor. Rovněž mi řekl, že má nějaké další lidi v lese a kdyby potřeboval, tak bych jim poskytla nějaké potraviny. To bylo vše co mi řekl a pak odešel.“

O setkání se svěřila svému bratranci Reslerovi a při druhé „majorově“ návštěvě v březnu 1952 je seznámila.

Jak „major Václav“ upevnil u paní Nečadové dobré mínění o sobě řekla: *„Je pravdou, že jsem tomu muži „majorovi“ dala 10.000 Kčs. Sám mě o ty peníze požádal s tím, že je po-*

⁶ Zápis ze schůze kolegia MNB ze dne 17. 3. 1952

⁷ Tamtéž

třebuje pro nějaké chudé lidi, kteří byli vystěhováni a skrývají se někde v lesích. Já jsem tehdy „majorovi“ řekla, že žádné peníze nemám a on mi na to odpověděl, že, že si je tedy mohu vypůjčit, třeba u Raškovce.“⁸

Vypůjčila si je. A ona mu těch 10.000 Kčs dala. Bez potvrzení. Nikdo už dnes neřekne, kdo tuto odměnu za páchaný zločin dostal. To nebylo vše. „Major“ přišel s „kapitánem“ a ti ji přesvědčili, že se budou dělat velké prohlídky a proto mám – li nějaké cenné věci, mám je uschovat u nějakých dobrých sousedů.

Paní Nečadová uposlechla rady a svěřila se „agentům“, kde cennosti jsou a po jejím zatčení tam také byly „nalezeny“.

I proti ní bylo ve vazbě používáno násilí a psychický nátlak, tak že podepsala i závěrečný protokol, který neodpovídal pravdě.

Prvním zatčeným byl Zdeněk Vlasta (1927) ukrývající se u Nečadů a po týdnu Vladimír Nečada (1931). Bezprostředně potom následovalo zatýkání starší generace, kde byli prvními Josef Resler, Jan Pecháček, Miroslav Pražák a Jan Vepřík. V říjnu následovalo zatčení patnácti osob, z nich třináct zemědělců.

Po krátkých přestávkách bylo v lednu a v dubnu 1953 zatčeno a uvězněno dalších čtrnáct budoucích „velezrádců“. Jimi se stali o půl roku později, po rozsudku Krajského soudu v Liberci. Jako poslední, týden před druhým monstrprocesem, byly zatčeny Anna Reslerová a Kornelie Šťastná. Celkem, podle vyšetřování ÚDV 38 osob. Z nich 36 bylo později odsouzeno.⁹ Pan Bedřich Mach, po třech měsících ve vězení v Liberci zemřel.

Zatčena byla ještě řada dalších v souvislosti s akcí Kluky. Z krátké vyšetřovací vazby byli propuštěni a jejich jména nejsou zachycena v archivovaných materiálech. Například ve vzpomínce pana Vepříka uváděný Vojta, táta čtyř dětí.

V souvislosti s první vlnou zatýkání nelze zapomenout na pana učitele Aloise Jecha z Lobečské školy: Toho „jednoho říjnového odpoledne navštívila Státní bezpečnost... a několik hodin vyšetřovala ...Co se zde tenkrát událo nelze dnes již rekonstruovat.“ Panu učitelovi bylo po nezvané návštěvě zřejmé, co bude následovat. „Zničil písemnosti, které by mohly být zneužity neb překrucovány v jeho neprospěch a napsal své poslední poselství, ve kterém jemně označil svůj odpor k totalitnímu režimu jako důvod svého odchodu... Věděl, že průstřel srdce je smrtelný.“¹⁰

V sobotu 18. října 1952 odešel na poslední procházku, ze které se již nevrátil.

⁸ Výpověď Josefy Nečadové dat. 25.3. 1968 na zákl. usnesení KS Ústí nad Labem 1T 12/60, ABS V33040 MV

⁹ Vyhodnocení akce Kluky, dat. 9.6. 1956 ABS Kanice, f.A8, i. j. 283

¹⁰ Publikace „Kdo byl Alois Jech z Lobče“ od doc. RNDr. Čestmíra Jecha

Vyšetřování

V normální společnosti řídící se demokratickými principy střeží bezpečí občanů policie. Je – li porušen zákon, vyhledá pachatele a po vyšetření jej předá soudci k zákonnému soudu a k potrestání.

V totalitním státě je vše naruby. Policie, v našem sledovaném případě krajské velitelství StB v Liberci (KV StB), vymyslela scénář představení nazývaného soudní proces, jehož účelem bylo vyvolat strach. Byli vybráni účinkující a režisér – vyšetřovací odbor KV StB – začal učit rolím jednotlivé aktéry. O tom, jak tento proces probíhal máme zachována dvě písemná svědectví. První je od pana Jana Vepříka, které poslal jako moták z vězeňského tábora (pravděpodobně Barbora) v Jáchymově v polovině 50. let:

„Nejcennější bytostí na světě je člověk! Socialistická zákonitost!

Zpověď tak zvaného zločince, velezrádce a špiona. Zpověď člověka, který nevráždil, nekradl, pracoval a staral se o rodinu. Miloval svobodu a demokracii.

Dne 30. září 1952 cesta v železech k Jezeru a pak do Kluku ke skladišti munice. První rány ústím automatu do žeber, když jsem odmítal vytahovati zbraně, když jsem je tam nedal, ani o skladišti nevěděl. Rány, bolest mne donutila k této práci a k podpisu seznamu zbraní.

Cesta zpět k Jezeru, železa na ruce a brýle na oči. Od toho okamžiku jsem až do soudu chodil se zavázanýma očima jako býk, když je veden na jatka. Jen v cele, úzké podlouhlé místnosti s okénkem s mléčným sklem, byl jsem bez brýlí. Brýle byla látka (jak o karnevalu) bez otvorů pro oči. Musel jsem býti voděn, když jsem nebyl upozorněn na schod nebo jinou překážku, znamenalo to pád těla bez vlády. Toto bylo sadisty využíváno a obvykle následoval smích a radost sadistů. Potlučená hlava, kolena a lokty.

Cela, malá místnost, dvě lůžka na cementové podlaze, která se zasunula do zdi a zamkla. Právě tak sedačka a stolek. Když jsem byl mučen, vše se zamklo.

Osm měsíců jsem byl sám, jen na noc přišel Karel. Bylo to něco nelidského – sám a sám. V noci jsem musel ležet naznak, ruce na prsou jak v rakvi. Spadnutí ruky s prsou, nebo točení na bok, nevědomky ve snu, znamenalo stát nehnutě, bos na cementové podlaze až do rána. Opakovalo – li se to, znamenalo to jít pod studenou sprchu a pak státi nehnutě v zimě i mrazu hodinu, dvě i více. Každých pět minut jsem byl kontrolován okénkem Do očí, jakmile se sešeřilo, svítila stále silná žárovka, podobná reflektoru. Oči bolely, píchaly, klapky nestačily při spánku krýtí oči.

Výslechy, v rohu na lavičce, prováděné panem referentem¹¹ asi dvacetiletým chlapcem. Dostal jsem číslo, jako číslo jsem se hlásil. Začlo to dřepy až do zhroucení a pak bití, předpažení, na ruce pravítka. Když spadlo z bezvládných rukou opět bití. Od facek dlani

¹¹ Vyslýchající vyšetřovatel, příslušník StB, musel být osloven „pane referente“.

přešlo se k fackám pěstí. Dásně nebylo možno udržeti v pantech, ústa při jídle nešla otevřít. Stal jsem se požíračem vlastního masa a krve. Maso z tváří bylo vtlučeno mezi zuby, kde překáželo. Krev musela být polykána. Když to již jinak nešlo vyprskl jsem při jedné ráně, krev vylítla z úst i nosu, postříkala mne, pana referenta, zeď i podlahu. Nejdříve jsem musel podlahu jazykem olízati a pak zeď. Nejhorší byla zeď. Odřený jazyk od zdi zase krvácel a fleky se zvětšovaly. Abych se nemohl bránit byl jsem spoután. Většinou jsem byl odnesen, nastalo moje zhroucení.

Po procitnutí na cementové podlaze v cele jsem si připadal jako když panimáma hodila snop do mlátičky, který byl na vytrásadlech ještě dotlučen.

Byl napsán protokol dle přání referenta, vražena tužka do ruky, ruka vedena, při odporu lámána. Skončilo to vždy bezvědomím, takže jsem nevěděl co jsem podepsal. Den ze dne se opakovala tato hrozná komedie, tragedie člověka, člověka čísla.

Pak mi bylo nařízeno odříkávat: Stýkal jsem se s paní M. N., ženou kulaka, udržoval s ní poměr. Odříkával do nekonečna. Když jsem odmítal, byl jsem fackován, kopán, škrcen. Zda jsem podepsal. nebo ne nevím. Viděl jsem ve snu, v horečce jak mojí ženě předkládají tento falešný hnusný dokument. Šílel jsem, tloukl hlavou o zeď. Přemohl jsem tento stav motlitbou a vírou ve spravedlnost. Zase jsem prosil o ubití, prosil jsem Boha o smrt. Měl jsem víru, že žena neuvěří. Jakmile bití a mučení nepomáhalo, bylo mi servírováno cizoložství. Když jsem popíral, byl jsem usvědčen svědkem, který poslouchal mé vynucené odříkávání a dodělán bitím v tak zvané mlátičce. V tomto stavu jsem podepisoval vše. Když ze mne byla jen hromádka napolo bez duše, byl mi vyměněn referent. Starý dostal vlajku a chlubil se mi, že dostal vlajku za to co ze mne vytloukl. „Až Vás dotluču, dostanu zlato na rameno.“

Ten nový referent, bylo to před Vánoci, mne přestal bít a zavedl jinou metodu. Chtěl na mně výpovědi proti Vojtovi. Odmítl jsem nepravdu proti tátovi čtyř dětí. Vojta byl pak na Štědrý den propuštěn, když mučení nepomohlo.

Po vánocích bylo mučení rafinovanější. Přes dva vánoční svátky jsem nabykl klidu. Odvolal jsem vše, co bylo napsáno a snad i podepsáno. Za to jsem šel do temné komory. Pojem dne a noci zmizel. Povinné chození v cele kde byla úplná tma, znamenalo tlučení hlavou do zdi. Hlava, ruce i kolena byly do krve odřeny. Nakonec padnutí vysílením znamenalo vzkříšení kopanci do ležícího těla. Vypadal jsem asi tak, jako umudlaná krysa, kterou tahali psi a lidé do ní kopali.

Po neznámé době byl jsem z tohoto pekla vyveden a týden prováděn výslech ve dne v noci. Byl jsem škrcen, věšen, ústí pistole dáváno ke spánkům a srdci. Spáti jsem směl asi tak hodinu ze 24 hodin po celý týden. Nohy opuchly, moč nebylo možno udržeti, žebra natlučena, že nebylo možno bez bolesti dýchat. Řiť byla rozkopána jakož i močové vývody, takže bylo utrpením vykonávat potřebu.

Nyní zakročil Karel, spoluvězeň, který mne přesvědčil, že budu tlučen, abych měl rozum a vše podepsal. Po sedmidenní kůře, při které se referenti střídali, byl jsem předveden

před obra – bestii. Jeho rány byly příšerné, zdálo se mi, že kopnutí koněm bylo šimrání, lámání přes stůl, škrcení, kopání do přirození, bylo nemilosrdné a znamenalo, že může přijít konec, jak upozorňoval Karel. Utržení ledvin nebo zešilení. Slíbil jsem mluvit dle přání a podepisovati vše. Ztratil jsem víru v člověka v moci zlých, byl jsem nemožný, neschopný, poslušný když se na mne napřáhla ruka. Jak ten tahoun, který se bojí biče a násilí člověka – cvrčka, který má prostředky k donucení. Jak si vážím zvířete oproti člověku. Jsem bezmocný.

Žijí venku ještě lidé? Vědí lidé o těchto hrůzách? Modlím se denně k Bohu, prosím o pomoc mým dětem a děkuji Bohu, že jsem nezešilel. Tato krutá historie je pro Vás starší, ne pro děti. Nechci, aby moje děti zanevřely na člověka. Snad jednou se opět stane člověkem, tím k čemu byl stvořen. Mějte silné nervy a zachovejte klid. Nechci soucitu, chci abyste znali pravdu, abych si ji neodnesl do hrobu. Až moje děti dospějí, ať zvedí také – dříve ne. Ať moji bratři vědí, když nerozumí mým dopisům. Není nic horšího než nenávisť člověka k člověku – nesmí se pěstovati – bylo by to mstění nekonečné. Snad jednou tomu bude konec, až zmizí všechna zloba a msta.

Děti moje buďte hodnými lidmi. Děkuji Bohu, že mi dal tolik síly, že rány tělesné i duševní jsem vydržel. Snad se najde člověk vzácný který Vám doručí tuto moji zpověď. Budu klidnějším, když budu vědět, že jste věděli pravdu. Děkujte tomu neznámému, je to velká odvaha a statečnost doručiti Vám.

Bojovat za pravdu, svobodu a demokracii je trpké, bolestné ale krásné. „kdo svobody své hoden jest, svobodu zná vážiti si každou – kdo do pout jímá otroky sám je otrok!“ Dům hrůzy v Li... podobal se porodnici kde místo novorozeňat nařikali dospělí lidé zoufalstvím, jatkám, kde bylo slyšeti pády těl ne od poražených zvířat, ale dvounohých otroků, blázinci, kde šílení volali dnem i nocí své drahé; matky děti – muži ženy – mladí mámy, modlitebně kde ubozí, ztýraní lidé odřikávali modlitby prosíce Boha o smrt. Jen toto prostředí stačilo k zešilení. Bože jak jsi se mohl dívat? Je Vám snad již jasné proč nemáme slz a proč nás slzy druhého bolí.

Sebekritika pánů, jak laciné skromné a nevinné je doznání těch, kteří prý nevěděli o gestapismu.

Moji bratři myslíte si po přečtení co chcete, jen mne prosím nelitujte a neodsuzujte z klukovin. Moje provinění: „Věděl, ale neudal!“ Udavačství je hrozné a hnusné, k tomu se nikdy nepropůjčím. Vzdělání lidé Dr., Ing., kněží, vojáci – všichni se dopustili klukoviny? Hlouposti? Nebo mají rovnou páteř? Lidé, kteří prošli gestapem, pokládají mnohé za Havaj proti dnešku. Nesmějte se nám ubohým hloupým – kterým se ukázala doba včas. Mé svědomí je čisté, ničeho jsem se nedopustil, jen toho, že jsem se narodil na statku, bojoval proti násilí, nesvobodě, diktatuře. Nestydím se, nelituji, neprosím. Opak jsem prý říkal u soudu, jak jsem byl učen.

V referentech kteří mne mučili a učili výpověď viděl jsem bestie, které nemohla porodit česká žena. Pak přišla chřipka, epidemie, zase jsem si odpočinul. Zase jsem vše odvolal! Nastala hladovka, nedostával jsem jíst, zákaz spaní, sezení a jen choditi nekonečně

kilometry v malé cele, studené sprchy. Konfrontace s lidmi, kteří odřikávali naučené nepravdy. Po soudu se omlouvali, kdo by neodpustil kdo prodělal.

Pak přišel pan prokurátor; uvedl jsem, že vše je vynucené mučením. Podíval se mi na zuby a konstatoval: „Lžete, zuby nemáte vytlučené, jaképak násilí.“ Pak pan předseda senátu soudu: „Budete usvědčen, u nás v socialistickém zřízení se nemučí. Vy zasluhujete provaz!“ vynutil jsem si sepsání protokolu, ale bylo konstatováno, že kdyby nebylo svědků musil bych být propuštěn, ale to je vyloučeno. Již ne bití, abych neměl modřiny před soudem. Slibovali malý trest, když budu mluvit co je v protokolech. Pan obhájce v jediném rozhovoru kratičkém, mne nutil k tomu samému i když jsem mu říkal, že vše je lež a podvod konfidentů a ne západních agentů. Řekl: „Budete usvědčen, na vše zakývejte.“ To byl obhájce!

Nyní mne vzali do práce páni oficiři StB, škemrali, slibovali a rozhodli: „Bud' to se doznáte a budete mluvit co vás referenti učili. Pak budete žít. Jinak nepůjdete k soudu, ale do hrobu. Vaše rodina bude likvidována, ani pes po Vás neštěkne. Děti odvezeme do neznáma a a ženu dáme do blázince. Věřil jsem všemu. Rukoudáním jsem slíbil říkati ano a odřikávati stydím se, lituji a prosím. – Život nebo smrt pro mne – pro ženu a děti izolaci. Nebyl jsem již při smyslech a co se vše dělo u soudu nevím. Byl jsem u soudu jen krátce. Jak jsem musil býti ubohý: Tisíckrát opakovaná lež se stala pravdou.

Rozsudek jsem nechtěl přijati, zase jsem se srovnal, Když Resler prohlásil, že jsem byl jiného názoru. Pan obhájce mně to vymluvil a referenti pohrozili zničením i Vás. Po procesu mně nadporučík StB prohlásil: „Přímo jste nic neudělal, ale kdyby byl režim ohrožen, byl byste býval schopen při své popularitě svést lidi z celého kraje k ohrožení našeho zřízení. Jízdami po vesnicích jsme si zjistili, že kulaci jdou za Vámi a že i lidé menší zemědělci vstupovali do Reslerovy organizace jen proto, že jste byl jako duchovní vůdce. Beřte to rozumně, na svobodě mezi lidmi nemůžete žít. Dáme Vám možnost podporovat rodinu a pustíme Vás, až lidé na Vás zapomenou a naše zřízení bude pevné. Váš otec i děd ovládali kraj. Vy jako potomek jejich jste chtěl jít v jejich šlépějích. Byli jsme si vědomi jakým jste nebezpečím a tudíž jsme Vás likvidovali touto cestou.“

Pak přišel Jáchymov. Nové číslo a konec historie člověka, který se ničím neprovinil, byl podveden, usvědčen a zbaběle se doznal k vymyšlenému. Ubohý člověk – špatný Kozina.¹²

Druhý odsouzenec, který sepsal v roce 1968 své vzpomínky na dobu, kdy se učil přidělenou roli ve vyšetřovací věznici StB v Liberci je pan Josef Houzvic. Píše:

„Byl jsem zatčen 8. ledna 1953 kolem šesté hodiny ráno. Na dotaz mé manželky proč, bylo odpovězeno, že se to vyšetří. Byl jsem vystrčen ze dveří a pod napřaženými samopaly mi byly nasazeny kožené brýle, byl jsem vsazen do auta a odvezen do další vesnice, kde byli naloženi další. Cestou jsem si představoval, že jsme v rukou gestapa. Po příjezdu (později

¹² Text motáku z Jáchymova. Rodinný archiv

jsem se dozvěděl, že to byl pravděpodobně Liberec) jsem byl ve sklepní místnosti postaven čelem ke zdi a po nejnmutnějších formalitách začal okamžitě výslech. Na mé žádosti, nakonec i prosby mi bylo odpovídáno řevem a nadávkami.

Byl jsem donucován k přiznání, které ve mně vzbuzovalo hrůzu. Měl jsem se přiznat k protistátní činnosti, měla u mě být tajná vysílačka a zbraně, vyhození sekretariátu KSČ do vzduchu, asistence při seskoku parašutistů nepřátelských států a jiné věci, což jsem jednoznačně odmítl. Během vyšetřovací vazby jsem byl několikrát převezen do bydliště, vždy v noci, abych uvedené věci našel. Někdy v únoru 1953 jsem byl tak donucen v mrazu téměř celou noc hrabat pod ledem a bahnem v silážní jámě, kde měly být zbraně. Samozřejmě se nic nenašlo a tak při procesu jako „důkazu“ bylo použito zejména asi 5 vojenských pušek po Němcích, které měly znehodnocenou komoru a které se používaly pro výcvik branců. Byly majetkem Svazarmu. U mne byly uskladněny proto, že můj dům byl přímo u hřiště, kde se výcvik prováděl.

Hladem a nočními výslechy jsem byl nucen, abych se přiznal, což mě přivádělo na pokraj šílenství. Toto vše vyvrcholilo přidáním nějaké drogy do kávy, po čemž jsem nevěděl co jsem a co říkám. Za neustálé zapírání jsem byl vsazen na 48 hodin do „lednice“. To je místnost, kde je neustále námraza na zdích a jako postel zde byla z latí sbita pryč. Příkrývka nesměla být pod tělem. Vstal jsem a běhal jsem celý den a noc, ale služba mě sprostými nadávkami neustále nutila k ulehnutí.

Při výslechu, kde jsem byl v poutech, jsem byl opilý vyšetřovatelem sražen k zemi a při kopání a neustálém vyhrožování jsem byl zasažen do varlete. Tyto následky nesu dodnes. Služba mě poradila, abych řekl, že jsem upadl na schodech, jinak že nebudu ošetřen. Ošetřen jsem byl tím způsobem, že mi byly doporučeny studené obklady.

Těmito a mnohými jinými způsoby jsem byl neustále a téměř bez odpočinku nucen k přiznání a k podepsání rozsudku smrti, který prý stejně dostanu. Novým vyšetřovatelem jsem byl poučen, že jen doznáním si mohu zmírnit rozsudek.

Vyčerpán hladem, zimou a nevyspáním (spalo se v pozoru, ve stoje a ostré světlo do očí) jsem se dostal do situace kdy mi bylo již všechno jedno. Odolával jsem asi 5 měsíců. Pro vážnost mého zranění jsem byl dán do společné cely, aby mě spoluvězeň mohl ošetřovat. Byl jsem neuvěřitelně v místě zranění opuchlý.

V mém protokolu jest napsáno, že více jak po 4 měsících jsem se doznal. Byla to pravda, ale tyto činy jsem nikdy nespáchal. Jako jeden z důkazů mé zrady bylo, že při volbách po válce jsem svým vlivem zavinil málo hlasů pro KSČ. V té době jsem byl v naší vesnici předsedou Národně socialistické strany.

Byl jsem hostinským v obci s asi 70 popisnými čísly a abych se uživil, měl jsem asi 4 ha polí. Pracoval jsem od časného rána do noci, abych splatil půjčku, kterou jsem si na zakoupení hostince vzal v roce 1931. Jako hosté do hostince ke mně chodily všechny vrstvy

obyvatel vesnice, zejména však deputátníci a zemědělstí dělníci. Kdokoliv by se o nás v té době zajímal, bylo mu jasně sděleno, že půjde okamžitě za námi.

Při odzbrojování Němců v květnu 1945 jsem všechny odebrané zbraně odevzdal vojenskému velitelství Rudé armády v Bělé pod Bezdězem a civilní věci Čs. červenému kříži v Praze. Cenné věci byly odevzdány tehdejšímu Fondu nár. obnovy v Praze. Samozřejmě na všechny tyto věci bylo náležitě potvrzení, které bylo u mě buď vyzvednuto v domě, nebo se ztratilo během mého výkonu trestu nebo vyšetřovací vazby. Ze všeho jsem byl samozřejmě vinen samozřejmě ze zcizení. Na lovecké pušky, které jsem vlastnil, jsem měl zbrojní pas a vše jsem kolem padesátého roku odevzdal četnickému veliteli v Lobči proti potvrzení, když mi byl lovecký lístek odebrán.

K hlavnímu přelíčení jsem se musel svou výpověď naučit nazpaměť. Přesto jsem se při posledním slově zhroutil v pláči. Souzen jsem byl asi 24. května 1953 a když soud nabyl přesvědčení, že jsem to mohl udělat. Byl mi vyměřen rozsudek 18 let vězení, ztráta majetku a občanských práv. Článek v denním tisku o tom psal pod názvem „Vzbouření sedláků na okrese Doksy.“

Přizvaný svědek Josef Nedoma z Vrátna mě usvědčil ze všech činů, ačkoliv to byl jeden z mých nejčastějších hostů v hostinci a do té doby dobrý kamarád. Pokud vím, můj syn s jeho dvěma syny byli nejlepší kamarádi. O jeho přítomnosti jako svědka, jsem byl informován tehdy úředně a dodnes nevím, jestli u soudu byl. Mojí manželce bylo oznámeno datum přelíčení úmyslně o den později, takže jela k soudu zbytečně a již po odsouzení.

Pokud si vzpomínám, byl jsem nejprve odvezen na Pankrác, potom Jáchymov, Vykmanov, Bytíz a Vojna u Příbrami, kde jsem pracoval jako zedník do amnestie roku 1960 u Jáchymovských dolů. Při nastoupení do práce byla moje váha 60 kg proti původním 98 kg.

Kolem poloviny července 1953 byla moje manželka vystěhována se svou nemocnou 75letou matkou do Jiráskových Skal u Broumova okr. Náchod, kde pracovala jako kuchařka na Státním statku. Zde její matka po těžkých útrapách zemřela. Manželku si po nescetných žádostech mohla nakonec vzít moje dcera do Kosmonos, kde jí sehnala zaměstnání v nemocnici. Jednalo se o nejpodřadnější práci na tuberkulózním oddělení. Správce oddělení po přečtení dotazníku manželce sdělil, že nemůžou zaměstnávat ženu protistátního zločince a špiona. Byla propuštěna a vše si tak brala, až si vzala život oběšením v roce 1958.

Syn Jan absolvoval s vyznamenáním rolnickou školu v Ml. Boleslavi, ale nesměl dále studovat a po ukončení voj. zákl. služby musel volit nástup do dolů, protože jsme měli zakázaný pobyt v domovském okrese.

Po amnestii při nástupu do zaměstnání znovu do Jáchymovských dolů jsem musel závodnímu lékaři říci pravdu o příčině zranění a byl jsem poslán k odbornému lékaři do Prahy. Dodnes nesu následky tohoto zranění. Pracoval jsem do svých 67 let. Na potvrzení o odbojové činnosti nebyl brán zřetel a veškeré moje doklady činnosti v odboji byly zrušeny. Důchod mi byl vyměřen 40% mého výdělku.

Dne 25. března 1968 byl původní rozsudek zrušen.

Již v roce 1966 prověřovala Generální prokuratura „učení se odpovědi“ a jeden z tehdejších vyšetřovatelů, Jaroslav Antoš, ve své výpovědi uvedl, že obviněného před soudem nenutil naučit se formulace závěrečného protokolu, jen ho s ním seznámil tím způsobem, že mu protokol několikrát předložil k přečtení a prostudování.¹³

Na vysvětlení k předešlým vzpomínkám je nutné uvést, že tak zvaný otázkový protokol, podle kterého byly při hlavním líčení kladeny otázky dostával svoji podobu postupně. Formulace sebeobviňujících odpovědí byly výsledkem porad příslušníků StB, kteří zajišťovali inscenaci veřejného procesu. Protože neodpovídaly skutečnosti a obvinění odmítali podepsání těchto smyšlených protokolů vyšetřovatelé používali psychického i fyzického násilí ke zlomení odporu vyšetřovaných.

Při prošetřování případu Kluky v roce 1956 byly podle výpovědi tehdejšího zástupce náčelníka por. Soukupa otázkové protokoly přepracovávány podle pokynů z Prahy, protože postrádaly závěry trestné činnosti. Byly např. doplněny tím, že skupina jako taková se chtěla stát pátou kolonou se zbraní v ruce pro případ války, nebo že formulace o odhodlání věšet komunisty v případě zvratu muselo být změněno na „doznání“ obviněného, že chtěl vraždit.

¹³ Zpráva Inspekce MV ze dne 14. března 1966
nezpracováno

NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 707/52,

Soud

Když formulace odpovědí v otázkových protokolech po poradách a konzultacích s nám dnes, i por. Soukupovi tehdy, neznámými pracovníky StB z Prahy odpovídala potřebám obžaloby, mohla být tato podána a inscenován proces. Pro větší účinek na veřejnost byli uvězněni zemědělci rozděleni do dvou odděleně souzených skupin. Nad první desetičlennou skupinou byl vynesena rozsudek 24. května 1953 a s časovým odstupem, aby nebyly neklidem mezi zemědělci narušeny žně a sklizeň okopanin, ale aby ani vyvolaný strach nezeslábl, proběhl ve dnech 27. až 29. října druhý monstrproces proti jedenadvacetičlenné skupině. Tresty byly vymezeny v celkové výši 377 a půl roku.

Výsledky obou procesů jsou v následujících přehledech. Z nich vidíme, že většina odsouzených zůstávala ve vězení do velké amnestie v roce 1960, tedy 8 roků a tři dokonce 11 až 13 let ačkoli již od roku 1956 byl ze zprávy inspekce MV znám zločin StB.

Protože dnes už víme, že hlavním účelem akce byla konfiskace majetku je v přehledu odsouzených uvedena aspoň u první skupiny celková výměra jimi obhospodařované půdy. Z pozdější zprávy vyplývá, že sledovanou akcí StB bylo soudním výrokem odňato celkem 480 ha zemědělské půdy zákonným majitelům.

Rozsudek skupiny Resler a spol., který byl základním materiálem pro novináře při psaní útočných a nenávislných článků, lživě vysvětluje v úvodní části svůj třídní charakter:

Po květnové revoluci „zůstala však nejpočetnější kompaktní vrstva vykořisťovatelů – kulaci – svůj majetek získali, drželi a zvětšovali staletým vykořisťováním zemědělských dělníků... Všechny majetek kulaků byl vybudován a získán z potu a krve zemědělských dělníků. Kulaci drží majetek, který jim nepatří, který byl vybudován, vystavěn a rozmnožován prací rukou jiných...“

V souvislosti s uvedenou charakteristikou kulaka, stojí za povšimnutí postava posledního z první skupiny, pana Františka Dvořáka, tak, jak je popsána v témže rozsudku: „Tento obviněný pochází z rodiny středního rolníka. Od roku 1940 do roku 1943 byl vedoucím hospodářství farního úřadu ve Mšeně u Mělníka. V roce 1945 si zabral 13 ha usedlost v Břehoryjích okres Litoměřice, kde hospodařil až do roku 1948. V této době byl z této obce vyakčněn pro hanlivé chování a jednání vůči představitelům naší vlády. Nato se obviněný přestěhoval do obce Kluky okres Doksy. Zde si pronajal statek o výměře 43 ha. V roce 1951 předal hospodářství do podstaty ČSSS a sám nastoupil u ČSSS jako adjunkt a později jako správce hospodářství Katušice. V této funkci se jevil jako horlivý pracovník. Na druhé straně však podával falešná hlášení o stavu hospodářství a aktivně se zapojil do nepřátelské organizace vedené Reslerem a ideovým vůdcem celé bandy Vepříkem. Obviněný od roku 1945 do února 1948 byl členem strany národně socialistické. Před rokem 1945 ani po roce 1948 nebyl nikde politicky organizován.“

Trest, který mu byl vyměřen dle názoru soudu odpovídá míře zavinění, společenské nebezpečnosti a třídnímu původu obviněného.“¹⁴

Jeho vina tedy spočívala v tom, že se podle scénáře a za přímého řízení důstojníkem StB stal členem protistátní skupiny, jejímž cílem bylo „*zorganizovat spiknutí k provedení zvratu poměrů v našem státě.*“ Druhým zločinem bylo, že „*František Dvořák státní tajemství vyradil cizí moci...*“, kterou úspěšně představoval právě celou akci řídící důstojník StB poručík Skoba.

O jaké státní tajemství šlo? V roce 1968 pan Dvořák vypověděl, že Josefu Reslerovi předal od spoluodsouzeného Jana Vaňka seznamy osob jak souhlasících, tak nesouhlasících se stávajícím státním zřízením vypracované na pokyn por. Skoby. Pokud šlo o nedovolené ozbrojování, které ani není v rozsudku zmiňováno, předal panu Reslerovi jednu rezavou trofejní německou pistoli, neznámé značky a ráže.

Ve zmíněné výpovědi zdůraznil, že „*výslechový protokol si napsal pan vyšetřující referent a já jsem to musel podepsat*“¹⁵ a že tehdejší protokol, datovaný 24. 3. 1953, plný smyšlenek a lží, který mu byl předložen podepsal pod psychickým a fyzickým nátlakem. Pokud se měl vyjádřit ke způsobu vyšetřování, jeho vzpomínky byly stejné jako pánů Vepříka či Houžvice, se kterými jsme se seznámili.

Senát JUDr. Zdeňka Číhala rozhodl 24. května 1953 v Liberci (třídním) p r á v e m , že všichni obžalovaní jsou velezrádci.

Rozsudek nad druhou skupinou „Skramuský a spol.“ popisuje začátek její „protistátní“ činnosti a tím začátek akce „Kluky“. Nezmiňuje se však ani náznakem, že byla od začátku řízena prostřednictvím „zahraničního agenta“ – spolupracovníka StB „Šťastného“. Můžeme ale také pochybovat o tom, že soudci Františku Hrušovi to nebylo známo a že tedy vědomě nelhal, když v rozsudku popisoval začátek protistátní činnosti: „*V listopadu 1951 přišel za obviněným neznámý muž, který se mu představil jako zahraniční agent a hledal Pecháčkovou. Pecháčková však odmítla jakoukoli spolupráci a proto agent žádal, aby jej obviněný zavedl k Josefě Nečadové. Obviněný mu vyhověl, odvedl jej k Nečadové a zúčastnil se jednání agenta s Nečadovou. Agent sdělil Nečadové, že je na našem území vyslán s protistátními úkoly a žádal ji o pomoc. Nečadová pomoc přislíbila a spolu se Skramuským složila slib mlčenlivosti. Při tom navrhla Nečadová jako vhodnou osobu pro protistátní činnost Josefa Reslera. Dalšího jednání se Skramuský nezúčastnil, ale byl občas informován Nečadovou nebo Reslerem o tom, že přichází na schůzky více agentů a že se vytváří protistátní organizace, konkrétně, že jsou vybírány pro organizaci osoby nepřátelsky zaměřené vůči dnešnímu zřízení. V září 1952 se od Reslera dozvěděl, že shání úkryt pro zbraně, pro organizaci nashromážděné. Skramuský mu doporučil neobydlený domek družky nebo hasičskou zbrojnici. V téže době mu řekla Nečadová, že ukrývá ve svém bytě Zdeňka*

¹⁴ Rozsudek KS v Liberci, č. j. 1T 14/

¹⁵ Výslechový protokol Fr. Dvořáka ze dne 23.3. 1968 ABS, akce Kluky, V33 040 MC

Vlastu, který pro protistátní činnost byl hledán našimi bezpečnostními orgány. Obviněný sám členem organizace nebyl a jinak se její činnosti nezúčastnil.

Obviněný v podstatě plně doznává skutečnosti shora uvedené, hájí se však tím, že mu agent vyhrožoval od počátku pistolí, takže jej k Nečadové dovedl a jednání u ní se zúčastnil pod nátlakem, a že říkal Nečadové a zejména Reslerovi, že by se to mělo hlásit, ti že to však odmítli a Resler sám, že mu vyhrožoval, že ví co by ho čekalo, kdyby to hlásil. Nečadová však v tomto směru obhajobu obviněného nepotvrzuje. Kromě toho této jeho obhajobě příkře odporuje skutečnost, že Reslerovi sám doporučoval místo vhodné pro úkryt zbraní. Proto soud není přesvědčen o o nějakém neodolatelném donucení obviněného, zvláště když i podle své obhajoby obviněný si byl vědom povinnosti věc oznámit a projevil více strachu před agentem, než důvěry v bezpečnostní orgány republiky. Soud jej tedy pokládá za plně zodpovědného za jeho jednání.

Obviněný v plném vědomí umožnil zahraničnímu agentovi spojení s Nečadovou a dalšími osobami k závažné protistátní činnosti, o níž byl informován a nadto radil ještě Reslerovi při přípravě a provádění takové činnosti. Jeho jednání nelze posuzovat jinak než jako spolčení s dalšími osobami k pokusu o zničení a rozvrácení lidově demokratického zřízení...“¹⁶

Od soudu do vězení odešlo 11 velezrádců, 7 těch, kteří „věděli a nepověděli“, tedy nechtěli být udavači a 3 odsouzení za „nedovolené ozbrojování“. Miroslav Pražák, odevzdal „zahraničnímu agentovi“ jednu z části zrezivělou pistolí, Otakar Pýcha, který pracoval jako deputátník u Pražáka mu odevzdal prostřednictvím Fr. Svárovského jednu pistolí ráže 9 mm, stejně jako Josef Nový.

U většiny z nich soud vyslovil také zákaz pobytu v okresech Doksy a Mladá Boleslav navždy.

Na tyto dva monstrprocesy, kterým byla zajištěna velká publicita a tím vyvolání oprávněného strachu a zlomení odporu proti vytváření jednotných zemědělských družstev, navázaly odděleně dva procesy menší.

První v lednu 1954 proti Václavovi Řezáčovi, rolníkovi v Líněch, který své hospodářství o výměře 25 ha předal v roce 1951 Československým státním statkům a zůstal na něm pracovat jako zemědělský dělník. Za neoznámení trestné činnosti svého příbuzného Václava Šťastného byl senátem JUDr. Hruši odsouzen k 5 letům odnětí svobody.

Stejný senát odsoudil a Nejvyšší soud v senátu JUDr. Malého potvrdil 3. března 1954 rozsudek nad Zdeňkem Vlastou, prvním zatčeným v akci Kluky, s jejímž smyslem neměla jeho „spíše dobrodružná činnost“ nic společného.

Ten po únoru utekl za hranice, prošel několika tábory a nespokojen se na jaře 1949 vrátil do ČSR, kde se ukrýval. Prostřednictvím Reslera a Nečady se seznámil se „zahraniční-

¹⁶ Rozsudek KS v Liberci, č. j. 1T 23/53 NA, f. SSNV, os. spis Semilský

mi agenty“. Když ho tito „agenti“ dopravovali na jiné místo úkrytu, byl na nádraží v Turnově zatčen.

Sám byl za tr. čin velezrady odsouzen k pěti letům odnětí svobody a ti, kteří mu pomáhali s ukrýváním byli odsouzeni za tr. čin nadřzování. Otec Bohumil Vlasta k jednomu roku, hajný Vladimír Kočvara na 14 měsíců a jeho strýc Jindřich Antaš na 6 měsíců odnětí svobody.¹⁷

Bedřich MACH, zemědělec z Čisté, zatčený 16. října 1952, který zemřel ve vyšetřovací vazbě 28. ledna 1953 nepochybně po přestálých útrapách je 36. obětí zločinného působení Krajské správy StB v Liberci provedením akce „kulak“.

Úmrtní list MěNV v Liberci¹⁸ uvádí jako příčinu smrti „ochabnutí srdce“. V roce 1969 objasňoval mj. prom. práv. Miroslav Janžura z vojenské obvodové prokuratury v Litoměřicích „okolnosti za kterých občan Bedřich Mach ... zemřel.“ Je samozřejmé, že jeho usnesení, kterým případ jako promlčený odložil z důvodu promlčení, navazovalo na předchozí lži.

S odvoláním na soudního znalce (nám dnes neznámého, ale musel to být lékař znalý Hipokratovy přísahy) zdůvodnil smrt pana Macha; protože „nebyly zjištěny žádné známky násilí ze strany „jiné osoby“ výsměšnou formulací: „Ve vazbě měl nedostatek prostoru k pohybu a to vyvolalo zánět žil a jejich trombozu. Utržení trombu a jeho zanesení do plicních tepen je pak již celkem běžná komplikace tromboflebitického onemocnění. Pro vznik zánětu žil není nutno předpokládat žádné předchozí fyzické násilí...“¹⁹

Na konec jeho života vzpomínal zcela jinak v roce 1955 na táboře Bytíz, jeho spoluvězeň z cely v Liberci, pan Čuda: „Pan Mach byl dobrý ušlechtilý člověk pevného charakteru, že ho přiváděli bachaři od výslechu vždycky zbitého, a jednou koncem ledna 1953, přesně 28. ho přinesli v pokrývce, hodili ho do cely na zem, ze které už nepovstal a asi během dvou hodin skonal.“²⁰

Jeho vzpomínku musíme, když jsme se již seznámili se způsobem výslechů na StB v Liberci, přijmout jako věrohodnější, než vysvětlení smrti soudruhem prokurátorem.

V obou svědectvích je zmínka, že se učili nazpaměť odpovědi, tedy jim přidělené role. Stejnou zkušenost měla i paní Nečadová: „Před soudním přelíčením jsem se musela učit moji výpověď na příkaz vyšetřujícího referenta. Při samotném soudním přelíčení jsem však toho nemohla moc říci, protože jsem od předsedajícího dostala asi jenom tři otázky, které jsem odpověděla v duchu mého protokolu.“²¹

Ve výpovědi v roce 1986 zhodnotila svoji činnost, za níž byla odsouzena: „K celému mému případu bych chtěla říci, že je sice pravdou, že k nám chodili muži, kteří se vydávali za agenty ze zahraničí a já jsem jim dávala jídlo, dala jsem jim i peníze a scházeli se u nás

¹⁷ Rozsudek KS v Liberci, sp. zn. 1 T32/53 NA, f. SSNV os. spis Vlasta Zd.

¹⁸ Úmrtní list zapsaný ve sv. III, roč. 1953, str. 90, řad. číslo 66

¹⁹ Usnesení VOP dat. 20. 2. 1969, sp. zn. 2 OPv 440/68 N. A ÚDV, sp. zn. ÚDV-39/PS-92

²⁰ Svědectví pana Fr. Hence v dopise Ing. Lad. Machovi dat. 14. 7. 1969 rodinný archiv

²¹ Výpověď Josefy Nečadové 25.3. 1968 ABS, spis V-33 040 MV

s Reslerem. Nedělala jsem to však proto, že bych chtěla zvrát státního zřízení, nebo že bych bývala souhlasila s tím, aby byli persekuováni nebo dokonce zastřeleni ti, kteří zastávali nějaké funkce, ať již v národním výboru či jinde, jak je tvrzeno v mé tehdejší výpovědi. Udělala jsem to proto, protože jsem věřila, že nám tito lidé, kteří se vydávali za agenty ze zahraničí, pomohou k tomu aby nám byla vrácena opět mlátička a traktor, kteréžto nám byly vyvlastněny a my budeme moci opět v klidu dále na svém hospodařit.“²²

²² Vysvětlující poznámka k rozdílným počtům uváděným ve zprávách IMV

Podle zpráva IMV ze 14. prosince 1956 ministru vnitra Rudolfu Barákovi bylo v akci „Kluky“ „realizováno a odsouzeno 38 kulaků.“

Podle vyhodnocení akce a doporučení k prověrce a obnově soudního řízení ze dne 9. 6. 1956 zpracovaného krajskou správou ministerstva vnitra v Liberci „bylo zatčeno a vyšetřováno celkem 34 osob“, které jsou jmenovitě uvedeny.

Vyšetřováním ÚDV bylo zjištěno, že ve dvou monstrprocesech bylo odsouzeno 10 a 21 osob k úhrnným trestům 201 a 176.,5 roku. V samotném procesu byl za neoznámení trestného činu odsouzen 28. ledna 1954 na 5 roků příbuzný Václava Šťastného pan Václav Řezáč. (1919). V prosinci 1953 byli odsouzeni Zdeněk Vlasta (1927), Vladimír Kočvara (1912), Jindřich Antoš (1910) a Bohumil Vlasta (1903) k téměř 6 letům odnětí svobody za pomoc při ukrývání prvního z nich (viz str. 13).

Zatčen byla také pan Bedřich Mach, který ve vazbě zemřel. Celkem podle nalezených archivních materiálů bylo zatčeno a vězněno 37 osob. Třicátým osmým mohl být panem Vepříkem zmiňovaný Vojta, což odpovídá aspoň zčásti prosincové zprávě IMV.

Seznam odsouzených v procesu u Krajského soudu v Liberci při hlavním líčení, konaném ve dnech 22. až 24. května 1953²³

	Jméno	Narozen	Bydliště	Výměra [ha]	Povolání podle znění rozsudku	Datum zatčení	Výše trestu	Datum propuštění
1.	RESLER Josef	1907	Kluky	24	kulak	30. 9. 1952	doživotí	17. 4. 1964
2.	VEPŘÍK Jan	1908	Sudoměř	48	kulak	30. 9. 1952	doživotí	13. 7. 1965
3.	HENC František	1900	Březinka	14	kulak	16. 10. 1952	24 roky	10. 5. 1960
4.	PECHÁČEK Jan	1910	Kluky	17	kulak	30. 9. 1952	16 roků	13. 9. 1963
5.	VANĚK Václav	1913	Vrátno	17,5	kulak	16. 10. 1952	18 roků	10. 5. 1960
6.	NEČADA Vladimír	1931	Kluky	-	syn kulaka	29. 9. 1952	15 roků	10. 5. 1960
7.	HOUŽVIC Josef	1899	Vrátno	4,5	kulak	8. 1. 1953	18 roků	10. 5. 1960
8.	ŠAFAROVSKÝ Josef	1905	M. Všelisy	18	kulak	16. 10. 1952	18 roků	10. 5. 1960
9.	ŠŤASTNÝ Václav	1911	Líny	27	bývalý majitel hospodářství	16. 10. 1952	17 roků	10. 5. 1960
10.	DVOŘÁK František	1914	Sedlec	-	bývalý správce statku	8. 1. 1953	15 roků	10. 5. 1960

Celkem 201 rok

Další odsouzení v souvisejících procesech²⁴

	Jméno	Narozen	Bydliště	Povolání podle znění rozsudku	Výše trestu	Spisová značka
11.	ŘEZÁČ Václav	1919	Líny	rolník	5 roků	1T 31/53
12.	VLASTA Zdeněk	1927	Luka	bez zaměstnání	4 roky	1T 32/53
13.	KOČVARA Vladimír	1912	Olešno	lesní hajný	14 měsíců	1T 32/53
14.	ANTOŠ Jindřich	1910	Ždírec	člen JZD	6 měsíců	1T 32/53
15.	VLASTA Bohumil	1905	Luka	člen JZD	1 rok	1T 32/53

²³ Rozsudek Krajského soudu v Liberci sp. zn. 1T 14/53 NA f. SSNV os. spis Resler

²⁴ Rozsudek Krajského soudu v Liberci sp. zn. 1T 31/53 a 1T 32/53 NA, f. SSNV os. spisy Řezáč a Vlasta

Seznam odsouzených v procesu Krajského soudu v Liberci při hlavním líčení konaném ve dnech 27. až 29. října 1953²⁵

Jméno	Narozen	Bydliště	Výměra [ha]	Povolání podle znění rozsudku	Datum zatčení	Výše trestu	Datum propuštění
SKRAMUSKÝ Václav	1912	Kluky	7	elektromontér	14. 4. 1953	7 roků	21. 8. 1956 milost
NEČADOVÁ Josefa	1895	Kluky	16	manželka kulaka	16. 10. 1952	16 roků	10.5.1960
NEČADA Václav	1889	Trnová	10	kulak	14. 4. 1953	10 roků	14. 12. 1958 zemřel
VRBA Josef	1908	Plužná	5	kulak	16. 10. 1952	5 roků	-
HLAVÁČ Václav	1909	M. Všelisy	15	kovář	15. 4. 1953	15 roků	11.5.1960
HANDÍK Václav	1914	Doubřavice	10	vesnický boháč	16. 10. 1952	10 roků	11.5.1960
HENC František	1927	Březinka	4	syn kulaka	8. 1. 1953	4 roky	-
PRAŽÁK Václav	1922	Kovánec	16	zemědělec	8. 1. 1953	16 roků	10. 5. 1960
SVÁROVSKÝ František	1920	Březovice	16	zahradník	16. 10. 1952	16 roků	11. 5. 1960
MATOUŠ Karel	1898	Skalsko	10	kulak	16. 10. 1952	10 roků	10. 5. 1960
SEMILSKÝ Miroslav	1929	Kluky	15	vedoucí hosp. družstva	8. 1. 1953	15 roků	10. 5. 1960
SEMILSKÝ Václav	1925	Kluky	15	syn kulaka	8. 1. 1953	15 roků	12. 5. 1960
PRAŽÁK Miroslav	1898	Skalsko	5	kulak	30. 9. 1952	5 roků	12. 5. 1960
PÝCHA Otakar	1900	Březinka	3	zemědělec	8. 1. 1953	3 roky	12. 5. 1960
NOVÝ Josef	1921	Skalsko	5	kulak	17. 1. 1953	5 roků	12. 5. 1960
VANĚK Jan	1922	Katušice	8	zemědělský dělník	16. 10. 1952	8 roků	12. 5. 1960
NOVÁK Václav	1904	Valovice	5	zemědělec	16. 10. 1952	5 roků	12. 5. 1960
VINŠ Josef	1921	Líny	4	kovář	8. 1. 1953	4 roky	12. 5. 1960
FLANDERKA Josef	1909	Březovice	3,5	bývalý živnostník	16. 10. 1952	3,5 roku	12. 5. 1960
ŠTASTNÁ Kornelie	1915	Sv. Anna(Lipt. Mikuláš)	1,5	krmička	22. 10. 1953	1,5 roku	12. 5. 1960
RESLEROVÁ Anna	1915	Skalsko	2,5	manželka kulaka	22. 10. 1953	2,5 roku	12.5. 1960

Celkem 176,5 roku

²⁵ Rozsudek Krajského soudu v Liberci sp. zn. 1T 23/53 NA f. SSVN os. spis V. Semilský

Skutečnost

Zatím jsme se seznámili s akcí „Kluky“ tak jak ji zinscenovala Státní bezpečnost. Zcela jiný pohled na události nám dává o tři roky později, datováno 9. 6. 1956, vyhodnocení a doporučení akce k prověrce a obnově soudního řízení, zpracované zástupcem náčelníka 4. odboru por. Sl. Soukupem Krajské správy MV v Liberci²⁶. Proč došlo k prošetření celého případu nevíme, ale ze zprávy IMV datované 13. prosince 1956 víme, že „generální prokuratura ve svém dožádání ze dne 23. 8. 1956 žádá o prošetření, zda v případě Josef Resler a spol. nebylo použito nesprávných metod operativní práce²⁷. Z toho můžeme dovodit, že podnětem prošetřování nebyla stížnost některého z odsouzených na násilím vynucená doznání, jak nám popsali dva z nich, ale nedostatečné utajení provokační činnosti StB.

Podle zmíněné zprávy „bylo orgány KS MV Liberec zjištěno, že v obci Kluky, okres Doksy, dochází k podezřelým schůzkám místních kulaků. V Klukách se v té době projevíly různé provokace s cílem zastrašovat místní funkcionáře. K jejich obydlím byly stavěny šibenice s vycpanými panáky.“²⁸

Podezření StB, že sousedská setkání selských synků jsou schůzky protistátní skupiny, stačilo k tomu aby se iniciativně rozhodla pro rozsáhlou provokační hru, jejíž součástí mohlo být i zdůvodnění, kterou zpráva IMV popsala následovně:

„V listopadu 1951 byl do případu postaven spolupracovník (někdejšího 2. odboru) krycím jménem ŠŤASTNÝ, (zn. AV-47227), vystupující pod jménem „major Václav“ a řízený por. SKOBOU. Spolupracovník 9. 11. 1951 podle pokynů řídicího orgána vyhledal Josefu NEČADOVOU, které se představil jako zástupce uprchlé emigrace, kterou byl ze zahraničí vyslán do ČSR a žádal úkryt pro několik svých společníků, což mu NEČADOVÁ přislíbila, k čemuž však nedošlo. K dalšímu styku agenta ŠŤASTNÉHO s NEČADOVOU došlo až v březnu 1952, po několika měsíční přestávce. NEČADOVÁ tehdy spolupracovníka seznámila s Josefem RESSLEREM, kterého spolupracovník informoval, že má za úkol v ČSR budovat ilegální organizace a do této získávat vhodné osoby. RESSLER ochotně přislíbil do této činnosti se zapojit a z řad svých reakčních známých vybudovat protistátní organizaci, což také učinil. O měsíc později, dubnu 1952, zapojil se do akce i přímo řídicí orgán por. SKOBA, vystupující v roli „osobního strážce“ „majora Václava“ pod jménem „Seržant Karel“, kterého k NEČADOVÉ a RESSLEROVI uvedl spolupracovník ŠŤASTNÝ. O několik týdnů později, ještě však v dubnu 1952, byl do akce zaveden další spolupracovník krycím jménem ADA, vystupující pod jménem „kapitán Pavel“ a řízený opět SKOBOU. Následoval pak velmi živý, celkem asi 46 schůzek, zmíněné naší agentury včetně řídicího orgána s RESSLEREM a několika dalšími jeho společníky, které získal pro protistátní činnost.

Hlavním iniciátorem následující pak protistátní činnosti byla právě naše agentura. Instruovala RESSLERA a další, aby vytvářeli z řad zámožných a reakčních sedláků ilegální síť

²⁶ Akce „Kluky“ – vyhodnocení, dat. 9.6. ABS f. A8, i. j. 283

²⁷ Zpráva o přešetření případu ods. Josefa Reslera a spol. ABS f. A8, i. j. 283

²⁸ Tamtéž

důvěrníků, aby vypracovávali seznamy „spolehlivých osob“ i seznamy komunistů a jejich stoupenců, které bude nutno po předpokládaném státním zvratu zajistit. Dala jim pokyny ke sbírání zpráv a informací o dění v okrese s tím, že zprávy jsou pro potřebu Svobodné Evropy a tyto od nich převzala s příslibem jejich dopravení do zahraničí. Po zjištění, že řada kulaků má v nedovoleném držení střelné zbraně, byla agentura zaměřena na jejich podchytení. Za tím účelem instruovala illegalisty ke sbírání zbraní, při čemž se zaměřila na jejich soustředění na jednom místě ve skryši jistého kulaka, kde pak byli při realizaci zajištěni. V průběhu rozpracování, za účelem získání naprosté důvěry kulaků, za pomoci agenturně operativní kombinace bylo vysíláno ze „Svobodné Evropy“ prověřovací heslo a provedeny jiné menší kombinace.

Rovněž zatčení jednoho z členů organizace Vladimíra NEČADY bylo agenturně operativní kombinací, na základě které bylo v návrhu na zatčení jmenovaného uvedeno:

„...Zjistil jsem. Dne 26. 9. 1952 v 10, 30 hod. byla prováděna perlustrace osob na státní silnici Doksy – Jestřebí. Při perlustraci posádky osobního auta č. Dy-86 vyskočil z auta neznámý muž, který utíkal směrem k lesu. Jelikož osoba na mé volání nezůstala stát bylo na ni zúčastněnými orgány střeleno. Osoba střelbu opětovala z pistole. V řidiči vozu byl zjištěn NEČADA Vladimír, který byl zadržen a při výslechu udal, že neznámá osoba, která utekla se u jeho rodičů ukrývala a dávala instrukce vedoucímu protistátní organizace Josefu RESSLEROVI.“

Uprchnuvším zahraničním agentem byl ve skutečnosti náš spolupracovník ŠŤASTNÝ.

Po likvidaci zmíněné organizace bylo vyšetřování v podstatě zaměřeno na styk členů organizace s naší agenturou vystupující v roli zahraniční agentury. V protokolech s obviněnými naši spolupracovníci i náš orgán byli líčeni jako nepřátelští agenti ze zahraničí, na jejichž pokyn byla na Doksku vybudována rozsáhlá kulacká protistátní organizace. Stejně vypovídali obvinění před soudem, kde byli právě za tuto činnost odsouzeni k vpředu již uvedeným trestům. Z agenturních zpráv (z cel) je zřejmé, že rovněž v průběhu vyšetřování byla porušována objektivnost vyšetřování, jakož i socialistická zákonnost. S vedoucími členy organizace, souzenými v prvé skupině, bylo hrubě zacházeno, byli dlouhodobě vyslýcháni po nocích a před procesem, který byl veřejný, byli nuceni se učít soudním protokolům nazpaměť.

Před soudním procesem, který byl na žádost KV – KSČ konán pro svůj kulacký charakter jako veřejný ve dnech 22. a 24. května 1953 před senátem krajského soudu v Liberci, byl případ předložen ke schválení bývalému náčelníkovi Správy vyšetřování MV s pplk. MOUČKOVI. Jmenovitě tak učinil někdejší náčelník odboru vyšetřování v Liberci s npor. JURAN a jeho zástupce s ppor. SOUKUP, kteří s pplk. MOUČKU informovali, že v případě vystupující agenti ze zahraničí jsou ve skutečnosti spolupracovníci KS–MV Liberec a že celá akce je vyprovokována. S. pplk. MOUČKA přesto dal souhlas, aby přelíčení bylo jako veřejné konáno. Dále dal pokyn, aby k rukám krajského prokurátora byl zaslán přísně tajný přípis se sdělením, že v případě se vyskytující tři agenti se nepodařilo dopadnout, že se však po nich dále pátrá a aby proto při hlavním líčení byl na to brán zřetel a věc týkající se

agentů nebyla zbytečně hloubkově rozebírána. To také bylo učiněno.“²⁹

Dnes se může zdát, že případ nabyl tak velkých rozměrů s těžkými následky, protože postižení bezdůvodně uvěřili „zahraničním agentům“ – agentům StB.

Všechna důvodná nedůvěra prvních „agenty“ kontaktovaných zemědělců se změnila v naprostou důvěru po odvysílání smlouveného hesla „zahrada“ vysílačem Svobodná Evropa. Jaké spojení na vysílač měla Liberecká StB zpráva inspekce neuvádí. Informuje však jakými úkoly pověřovala Reslera a další. Žádala např. „aby vytvořili z řad kulaků ilegální sítě důvěrníků, aby vypracovali seznamy spolehlivých osob, seznamy komunistů atd ... instruovala illegalisty ke sbírání zbraní a soustředění do skrýše...“

Závěr zprávy vypovídá o skutečném důvodu stíhání a odsouzení: „Nesprávnou provokační methodou orgánů KS–MV Liberec bylo odsouzeno 38 kulaků k trestům odnětí svobody od 6 měsíců až na trest doživotí a to ve dvou případech. U vyšších trestů byl současně jako vedlejší trest zabaven majetek. Tímto bylo získáno ve prospěch socialistického a státního majetku 480 ha orné půdy nejlepší bonity na okrese.

Situace je dnes taková, že nelze z politických důvodů tento nesprávný postup orgánů KS – MV Liberec řešit obnovou soudního líčení, neboť odsouzení by v nejlepším případě byli odsouzeni jen pro sdružování proti republice. Byli by odsouzeni k značně nižším trestům a hlavně by jim byl vrácen majetek, což nelze připustit. Na toto jsme byli upozorněni jak stranickými, tak soudními i bezpečnostními funkcionáři v Liberci. Při tom uznávají, že je nutné případ nějak řešit, i když se jedná o naše třídní nepřátele – kulaky. Z toho důvodu doporučujeme řešení cestou milosti, neboť v tom případě zůstane nedotčen původní rozsudek t. j. i zabavení majetku.

Všichni odsouzení kulaci jsou býv. vlivní členové agrární strany v tomto okrese. Proces s uvedenou skupinou kulaků byl veřejný. V kraji měl velmi dobrý ohlas a to zvláště v relacích, vysílaných čs. rozhlasem. Zabavená půda byla dána k dispozici JZD, která se potom vytvořila a zbývající pozemky byly přiděleny státním statkům. V samotné obci Kluky se upevnilo JZD.“³⁰ (Pozn. zvýrazněno autorem)

Hledáme – li odpověď na otázku proč akce „Kluky“, najdeme jen částečnou ve vyjádření por. Soukupa, zást. náčelníka 4. odboru KS MV v Liberci z 9. června 1956, v kterém uvedl: „Ani vyšetřováním se nakonec nevysvětlil samý počátek před dobou podstavení agentury, t. j. v tom, kdo byl skutečným pachatelem malovaných šibenic a pokud se týče schůzek v bytě u příslušného rolníka, bylo vyšetřováním konstatováno na podkladě výslechů, že šlo pouze o návštěvy a besedy sousedského rázu, při kterých se někdy hrály karty...“ Pokud někteří kulaci byli odsouzeni i za sabotáž, nepodařilo se prokázat, „že by některý z nich dodávku v tom kterém produktu nesplnil úmyslně.“³¹

Po tomto Soukupově vysvětlení se vtírá nová, asi nezodpověditelná otázka: Nepatřil údajný malíř šibenice k pracovníkům, či spolupracovníkům StB?

²⁹ Akce „Kluky“ – vyhodnocení, dat. 9. 6. 1956 ABS f. A8, i. j. 283

³⁰ Zpráva o přešetření případu ods. Jos. Reslera a spol. dat. 3. 12. 1956 ABS, f. A8, i. j. 283

³¹ Vyhodnocení akce „Kluky“ z 9. 6. 1956 ABS, f. A8, i. j. 183

Pan Mir. Semilský, odsouzený na 15 roků vzpomíná, že někde na vratech měla být namalována šibenice, ale sám ji neviděl. A pokud jde o schůzky, scházeli se u Bendů, aby se pobavili, bez jakéhokoliv politického záměru.

Ačkoliv toto vše bylo bezpečně známo již v roce 1956, byli zemědělci odsouzení k dlouholetým trestům propuštěni až při amnestii v roce 1960 a pánové Pecháček, Resler a Vepřík v letech 1963 až 1965!

Nikdo se za zločin spáchaný státními a stranickými institucemi neomluvil, nikdo nebyl potrestán.

Postih rodin

Dlouholeté tresty odnětí svobody vyměřené hospodářům neuspokojily ještě „třídní spravedlnost“. Připomeňme si zde část zprávy ministerstva spravedlnosti z 8. května 1952, která vyhodnotila využití stranického příkazu, formálně uváděného jako směrnice ministrů národní bezpečnosti, vnitra a spravedlnosti z 22. října 1951, která říká:

„Naše zákony dávají možnost přestěhovat rodinné příslušníky odsouzených v těch případech, kde by další jejich pobyt v místě dosavadního bydliště narušoval veřejný klid a pořádek.“ (Pozn. aut. oprávněnost deportací se opírá o zákon č. 125/1927 Sb.!! určený tedy k ochraně veřejného pořádku, klidu a bezpečnosti) *„Po zkušenostech z přesídlení v Babicích se s ministry vnitra národní bezpečnosti a spravedlnosti rozhodnuto, přistoupit k vysídlení rodinných příslušníků odsouzených vesnických boháčů...“*³²

Je samozřejmé, že této „zákonné možnosti“ bylo zneužito i v akci „Kluky“ a v archívních materiálech nacházíme s datem 11. června 1953, tedy dvacet dní po vynesení rozsudku, tzv. zjišťovací dotazníky vypracované vstržm. StB Jar. Herbitem, ve kterých je seznam členů rodiny určených k deportaci.³³

Současně KS StB sděluje ministerstvu národní bezpečnosti, Správě nápravných zařízení, (tedy věznic), kdo bude deportován a žádá je *„o určení nového místa pobytu tohoto rodinného celku a zajištění jeho ubytování i zemědělské pracovní příležitosti.“* Zároveň žádá o *„přesnou adresu státního statku, kam má být dotčený rodinný celek ...přesídlen“*³⁴

Na zadní straně dotazníku najdeme čas i složení komise, která o dalším osudu rodiny rozhodovala. Na ONV v Doksech to byli 8. června 1953 soudruzi:

Urban Karel	předseda ONV
Dobrý Václav	okresní prokurátor
Dvořák Václav	náčelník OO VB
Gresser Josef	tajemník OV KSČ
Všechovský Zdeněk	ref. ONV
Král Luděk	zemědělský referent ONV ³⁵

Na zadní straně zjišťovacího dotazníku se zase dozvíme, že manželce odsouzeného (1922), dvěma dcerám (1944 a 1946) spolu s nemocnou babičkou (1897) *„bytovou jednotku a pobyt určil s. Kytýr a to na ČSSS Roveň, okres Pardubice, provozovna Zminný...“* a že *„přesídlení bylo provedeno 22. července 1953.“*³⁶ Že vše bylo pod kontrolou StB dokládá dálnopisná zpráva ppor. Karla MAREŠE z KS StB v Liberci ministerstvu národní bezpečnosti

³² Zpráva ministerstva spravedlnosti dat. 8. května 1952 NA, f. „Klos“, kart. 1296

³³ Zjišťovací dotazník Vaněk Václav SOA Mladá Boleslav

³⁴ Tiskopis o určení místa pro deportovanou rodinu pro Správu nápravných zařízení SOA Mladá Boleslav

³⁵ Tamtéž

³⁶ Zjišťovací dotazník Vaněk Václav SOA Mladá Boleslav

zaslaná 24. července.³⁷

Tím „péče“ StB nekončila, protože další její zpráva z 2. října informuje ministerstvo, že „při provádění přesídlení jak v obci, taktéž i po cestě a i na provozovně ČSSS nebylo shledáno žádného narušení.

Po provedeném přesídlení byla hospodářská usedlost předána do dalšího spravování MNV a po provedení konečné realizace bude předána do dalšího spravování MNV a po provedení konečné realizace bude předána do dalšího používání JZD v obci.

Přesídlení bylo provedeno nákladním autem ČSAD z České Lípy, bez závad.³⁸

*Referent pro mimořádná opatření:
vstržm. H e r b s t Jaroslav“*

V archivu najdeme i dopis předsedkyně senátu Krajského soudu v Liberci, prom. práv. Anastazie Kleandrové z 31. října 1956, z KS StB v Liberci, kterým žádá vězeňský ústav v Ostrově nad Ohří o posudek do jaké míry dosud odpykaná část trestu Václava Vaňka převychovala. Důvodem však nebyla zpráva por. Soukupa z KS StB v Liberci z 9. června téhož roku, ve které doporučoval prověrku a obnovu soudního řízení, ale žádost manželky neprávem vězněného, paní Věry.

Tehdejší náčelník vězeňského tábora Vojna u Příbrami, soudruh odpověděl, že „trest na jmenovaného dosud málo výchovně působí ...nemá dosud poměr k našemu lidově – demokratickému zřízení...“³⁹ Žádost o milost proto nedoporučil ke kladnému vyřízení.

Stejně tak náčelník nápravě pracovního tábora Plzeň 1, kde byl pan Vaněk na nemocničním oddělení léčen konstatoval v březnu 1958, že jeho chování a vystupování je možno hodnotit jako slušné a ukázněné, ale vzhledem „...k třídnímu původu odsouzeného ...nedoporučuje se kladné vyřízení žádosti za milost.“⁴⁰

Jeho podpis, který znamenal odsouzení k pokračování v neoprávněném věznění, však nelze rozšifrovat.

Vrcholem cynismu je dopis podepsaný jménem členů národního výboru v Čisté soudruhem předsedou Beranem. Jak z něho vyplývá, požádala tehdy 63 letá paní Zdeňka Machová 4. února 1953 MNV v Čisté, aby převzal jejich rodové hospodářství. Důvodem bylo úmrtí jejího manžela 14. ledna 1953 ve věznici v Liberci, nepochybně v důsledku způsobu jeho vyšetřování orgány StB v akci Kluky, kde byl od zatčení 16. 10. 1952.

Představitelé státní moci, na žádost vdovy Machové odpověděli: „Vzhledem k rozhodnuté rady MNV Vás upozorňujeme, že jste i nadále povinna řádně hospodařit... tzn. pe-

³⁷ Dálnopisná zpráva KS StB Liberec z 24. 7. 1953 tamtéž

³⁸ Přípis KS StB ministerstvu NB z 2. 10. 1953 tamtéž

³⁹ Vyjádření náčelníka tábora Vojna k žádosti o milost dat. 3. prosince 1956

⁴⁰ Posudek náčelníka NPT Plzeň dat. 5. 3. 1958

čovat o řádnou rostlinnou a živočišnou výrobu, o plnění státních dodávek a využití všech Vašich prostředků k dalšímu rozvoji hospodářství...“

Protože se jedná o mimořádný doklad v sousedských vztazích na vesnici v období násilné kolektivizace je přepis celého dopisu zařazen do studie, při zachování všech pravopisných a dalších chyb.

Přepis dopisu předsedy MNV v Čisté soudruha Berana paní Zdeňce Machové

Paní Zdeňka Machová Čistá

K Vašemu osobně předanému dopisu, dat. 4. II. 53, sděluje NV v Čisté následující

Rozhodným vítězstvím pracujících lidovědem. republiky, docíleným za vydatné pomoci sovětského lidu a jeho Rudé armády v květnu 45 a dalším, docíleným v historickém únoru 48, změnilo se poměry v naší vlasti natolik, že mohli jsme vykročit na cestu k socialismu. Znamená to tolik, že nejen celá široká masa pracujících, ale i několik tisíc vykořisťovatelů si uvědomilo, že pryč jsou ty doby, kdydělník svému chlebovárci, jak si oni vykořisťovatelé říkali. svou prací pomáhali zvyšovat neoprávněné, bezpracné zisky.

Připomínáme Vám to proto, abyste si uvědomila, že i vesničtí boháči, mezi které je třeba počítat Vás a Vašeho zemřelého manžela (Pozn.aut.: B. Mach zemřel 14. ledna 1953, tři měsíce po zatčení ve věznici v Liberci), přestali mít vyhlídky na další vykořisťování.

Protože ve své vychytralosti jsou si vědomi, kam vede jejich snaha o zvrát poměrů v našem státě a jaká je síla dělnické třídy, zvláště tehdy, jsou – li sami odhaleni jako škůdci národního hospodářství, snaží se celá řada těchto lidí zbavit se zodpovědnosti za svůj majetek, o kterém najednou tvrdí, že nemohou pracovně ani finančně, ba ani v úloze hospodářů zvládnout a hromadně jej nabízejí k převzetí ZZ, ČSS a MNV. Kterékoliv z těchto činitelů má převzít zodpovědnost a zbavit tak vesnické boháče starosti o to, co tak dlouho nazývali svým.

Je naprosto jasné, že v našem státě je povinen každý se s péčí řádného hospodáře starat o svůj majetek a jeho podíl na zvyšování životní úrovně pracujících, což plnou měrou platilo pro Vašeho manžela a po jeho smrti i pro Vás.

Rada MNV projednala Váš dopis a odmítá vzít na vědomí jeho znění, pokud obsahuje zmínku o převzetí hospodářství. Toto rozhodnutí je v souladu s platnými zákony, které trvají na zachování vlastnictví dědického práva, pokud nejde o rozhodnutí trestně právní, to znamená doplnění rozsudku výrokem o propadnutí jmění ve prospěch státu, v náhradu za státu způsobené škody a nebezpečí dalšího zneužívání majetku k sabotáži hospodářského plánu.

Vzhledem k rozhodnutí rady MNV Vás upozorňujeme, že Jste nadále povina řádně hospodařit s vynaložením veškeré péče k zachování majetkového rozsahu v dosavadní výši, t.zn. pečovat o řádnou rostlinnou a živočišnou výrobu, o plnění státních dodávek a využití všech Vašich prostředků k dalšímu rozvoji hospodářství.

Tvrdíte – li, že Váš věk a zdraví (Pozn. aut.: stáří 63 roků) nedovolují Vám hospodařit, doporučujeme Vám obrátit se na příbuzné o poskytnutí pomoci, nepochybujeme, že zejména Váš bratr, p. ing. Novotný při svých bohatých zkušenostech Vaši žádost neodmítne a se všech sil Vám pomůže radou i pomocí, má jistě stejný zájem jako Vy, dokázat, že Jste řádnou

občankou tohoto státu a splnit svou vlasteneckou povinnost.

nepochybujeme, že vyvinete veškeré úsilí k udržení řádného chodu hospodářství a že MNV nebude musit oznámit na příslušných místech, že své povinnosti neplníte.

Pokud se správy se strany MNV týká, dosud ji MNV vykonává podle zákona 55/47, tj. na náklad a nebezpečí majitele, špatné hospodářské výsledky jdou k Vaší tíži a nebezpečí, takže veškeré trestně-právní důsledky postihují výslovně Vássamu, doporučujeme Vám, abyste toto vzala na vědomí a všechny své síly věnovala svému majetku.

Při svém řádném hospodaření nebudete jistě musit mít starost o to, jak budete živa. Vaší potřebě odpovídající byt Vám bude zachován, práce, jejichž vykonávání slibujete v případě převzetí můžete bez obav i nadále vykonávat, opravdu olepší, než skromnou, snesitelnou životní úroveň nemusíte mít obav.

Naše ústava totiž zaručuje občanům právo na práci, odpočinek po práci a všechny další demokratické vymoženosti, které ani USA Vámi obdivované, svým občanům nezaručují, vyžadujeme na oplátku pouze řádné plnění povinnosti vůči ostatním občanům a státnímu hospodářskému plánu.

Je to jistě přirozené a žádoucí, vždyť v so cialistickém hospodaření se uplatňuje plně zásada odměny podle zásluhy a stou můžete také plně počítatv každém případě.

Úhradu pohř. výdajů, řádně doložených přísluš. doklady, je třeba žádat prostřednictvím ONV – fin. ref., kde získáte v tomto ohledu všechny potřebné informace, které Vám MNV nemůže poskytnouti, neboť se s podobným případem dosud nesetkal a získání informací by mohlo oddálit proplacení. Věříme, že toto důkladné vysvětlení stanoviska MNV v Čisté Vám postačí k tomu, abyste pochopila své další povinnosti a pomůže Vám i v další snaze o řádné hospodaření.

S pozdravem

Vše pro mír

Beran předseda

Venku z vězení, ale ne svobodní

Inspekce ministra vnitra rozkryla zločin Státní bezpečnosti spáchaný na zemědělcích v akci Kluky. Nepřinesla odsouzeným žádnou změnu. Ve vězení zemřel pan Václav Nečada, v druhém procesu odsouzený na 10 let ztráty svobody za to, že se od manželky dozvěděl o příchodu „zahraničního agenta“. Vypůjčil si 10 000 Kčs od souseda, aby je ona mohla darovat agentovi. Z vězení se vraceli ti, jimž končil vyměřený trest. Ostatní ve vězení zůstávali a jejich žádosti, či žádosti jejich blízkých, o podmíněné propuštění byly dále zamítány.

Zesílila jen korespondence mezi Státní bezpečností a prokuraturami bez ochoty jedněch i druhých otevřeně přiznat vinu a tu aspoň trochu napravit.

I po amnestii v roce 1955 a vzdor nálezu IMV bylo v polovině roku 1956 ve vězení ještě 22 z 32 původně odsouzených. Teprve velká amnestie v roce 1960 osvobodila, s výjimkou tří, zbývající. Byli propuštěni podmíněčně a protože každý propuštěnec musel podepsat pod hrozbou nového stíhání prohlášení, že o svých zkušenostech z vězení nebude mluvit, dostávala se pravda na veřejnost jen velmi pomalu.

Usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem byl při této amnestii propuštěn i pan Vepřík. Proti tomu podal tehdejší zástupce generálního prokurátora soudruh Dr. David stížnost. Podle jeho názoru, v rozporu s nálezem IMV, byl „*organizátorem nebezpečné protistátní skupiny a měl být proto vyloučen z amnestie prezidenta republiky.*“⁴¹

Nejvyšší soud v senátu dělnického soudce dr. Jaroslava Demčáka (dříve Demczaka), původním povoláním zámečnicka, absolventa dvouleté soudcovské Právnické školy pracujících, stížnosti generální prokuratury vyhověl. Již 4. listopadu musel pan Vepřík znovu nastoupit trest ve Valdicích.

Odtud byl po opětovné žádosti po 4487 dnech nespravedlivého věznění podmíněčně propuštěn 13. července 1965 usnesením Okresního soudu v Jičíně, se zkušební dobou 7 roků. Předseda senátu prom. práv. Vlast. Kraus v usnesení zopakoval jeho vinu: „... *vypracoval zprávu o hospodářství jistého st. statku ... a předal ji agentu zrádné emigrace ...*“⁴², kterým byl jak víme již od roku 1956 důstojník nebo spolupracovník StB.

Proč ne svobodní? Protože každý propuštěný politický vězeň zůstával zájmovou osobou StB a byl jí sledován zejména za pomoci spolupracovníků. Ti se snažili různými provokacemi – letáky, rozpravou a podobně – zajistit jim návrat za mříže, protože propuštění bylo podmíněčné. Zejména po amnestiích v letech 1955 a 1960 byla tato činnost StB velmi intenzivní a proto bývalí vězňové raději omezili své vzájemné styky a nesdělovali nabyté zkušenosti ani přátelům. Nadto jim zůstával cejch politického vězně, který přinášel trvale obtíže a omezení jak v zaměstnání tak v občanském životě nejen pro ně, ale i pro členy jejich rodin.

⁴¹ Stížnost GP pro porušení zákona ze 17. 8. 1960 – rodinný archiv

⁴² Usnesení OS v Jičíně sp. zn. PP 166/65

Změna pohledu

Nález Inspekce ministra vnitra objasnil zločinnost organizace StB při provádění akce „Kluky“, ale nikdo ani z KSČ, z justice, ani z Bezpečnosti nenašel odvahu zločin veřejně přiznat a jeho následky zmírnit. V archivních materiálech nacházíme jen doklady zájmu o případ spočívající ve zvýšené četnosti dopisů a vzájemném předávání vyšetřovacích a soudních spisů. Bohužel známe jen jejich názvy a jednací čísla, ale spisy samy o sobě v archivních fondech nejsou.

Zásadní změna přišla až s Pražským jarem. Již 23. března 1968 rozhodl krajský soud v Ústí nad Labem na návrh krajského prokurátora, aby byla povolena obnova procesu ve prospěch všech odsouzených v trestní věci Josefa Reslera a spol.⁴³ O dva dny později rozhodl stejný senát JUDr. Jana Zavorala stejně ve věci druhé skupiny zemědělců Skramuský a spol.⁴⁴

Obě usnesení se opírají o již zmíněnou zprávu Inspekce min. vnitra z roku 1956. Obě si také nechávají prostor k ústupu: *„Krajský soud proto musel důsledně přihlédnout i k dalšímu obsahu zpráv, pokud se v nich uvádí, že část obviněných se dopustila jiné trestné činnosti a to pobuřování, nedovoleného držení zbraní a sdružování. Tato tvrzení však nejsou ničím podložena a nelze z nich prozatím činit závěr, zda a jakého trestného činu se po případě některý z nich přece jen dopustil.“*⁴⁵

Oba původní rozsudky z roku 1953 byly zmíněnými usneseními zrušeny a oba případy byly podle tehdy platného trestního řádu vráceny prokurátorovi k došetření. Proti usnesení KS o zrušení původního rozsudku prokurátor vznesl stížnost, kterou později písemným podáním vzal zpět.

Nové vyšetřování postoupil Krajské správě StB v Ústí nad Labem, která se mu však bránila. Úspěšně. Pátého srpna 1968 zaslal 5 balíků spisů náčelník odboru vyšetřování mjr. Kavan Krajské správě SNB v Praze.⁴⁶

Pražská Krajská správa SNB, odbor vyšetřování StB se oběma případy zabývala nechtěně, protože podle dopisu datovaného 31. ledna 1969 konstatovala: *„...oba případy měly a mohly být uzavřeny příslušnými orgány prokuratury a soudu po zjištění, které v roce 1956 učinila a jim zřejmě předložila komise ministra vnitra a kdy trestná činnost některých pachatelů nebyla dosud promlčena, jak je tomu v současné době.“*⁴⁷

Že se v myšlení vyšetřovatelů StB nic od roku 1953 nezměnilo dokazuje cíl vyšetřování stanovený v úvodu plánu vyšetřování, sestaveným mjr. Josefem Závodným. Podle něj mělo vyšetřování zejména prokázat: *„–zda a jakou trestnou činnost proti tehdy platnému zákonu ten který člen „skupiny“ vyvíjel ještě předtím, než další iniciativu převzala StB...“*⁴⁸

Mezi plánem stanovené úkoly patřilo i nalezení a ohodnocení zabavených letáků,

⁴³ Usnesení KS Ústí nad Labem č. j. 1T 08/60 ABS V33040 MV

⁴⁴ Usnesení KS Ústí nad Labem č. j. 1T 12/60 ABS V33040 MV

⁴⁵ Tamtéž

⁴⁶ Dopis o předání vyšetřovacích spisů z Ústí do Prahy Č. j. VS-ČVS-146/68 ABS, a. č. 33040 MV

⁴⁷ Plán vyšetřování akce „Kluky“ z 31. 1. 1969 ABS, a. č. 33040 MV

⁴⁸ Tamtéž

opatření rozpisů dodávek a jejich plnění, ale i zjištění účelu poslechu štvavé zahraniční vysílačky Svobodná Evropa, což na rozdíl od nacistických příkazů nebylo zakázané.

Pokud jde o zabavené zbraně, jimiž se nové vyšetřování také zabývalo, soustředěně podle pokynů „zahraničních agentů“, jednalo se o trofejní německé zbraně, 23 kusů odpovídajících obhajobě, že šlo o upomínku na protinacistický odboj a revoluční dny čtyřicátého pátého roku a dvě zbraně lovecké.⁴⁹

Pokud šlo o rozpisy a záznamy o neplnění dodávek nebyl mj. Závodný úspěšný, protože ty byly po 5 či 10 letech skartovány.

Plán vyšetřování z ledna 1969 o který se jedná, neměl za cíl najít a pojmenovat viníky za spáchaný zločin, ale ospravedlnit a schválit jednání tehdejších vyšetřovatelů, prokurátorů a soudců, protože tehdy odsouzení a potrestaní přece ohrožovali plnění jednotného zemědělského plánu, sdružovali se, pobuřovali a hromadili zbraně.

Naštěstí nebylo usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem o obnově řízení zrušeno, a tak v únoru 1969 zahájila KS StB v Praze výslechy. V té době už nemohla použít stejné výslechové metody jako v 50. letech a protože neproběhla později žádná skartace, zachovaly se nám výslechové protokoly. Můžeme tak doplnit dosud získané poznatky, které nemohly být doloženy původními protokoly, které byly „ztraceny“ bez dokladu o jejich zániku.

O jednom z „důvodů“ k zahájení akce Kluky vypověděl v březnu 1969 vyšetřovateli StB mj. Jar. Šohajovi předseda MNV v Klukách v letech 1951 a 1952, svědek Josef Horák: „...od lidí z Kluk, nevím dnes již od koho, jsem dostal jako předseda národního výboru hlášeno, že byly na návsí pověšeny na stromech papíry s namalovanými šibenicemi. To bylo v roce 1951. Kdo to udělal, mi není známo.“⁵⁰

K druhému důvodu se vyjádřil syn zemědělského referenta MNV, člena KSC, Zdeněk Tuček: „Schůzek u Bendů v Klukách č. 1 jsem se zúčastňoval asi od roku 1948 nebo 1949... z počátku jen za tím účelem, abych si u Bendů zakouřil... Znovu mohu opakovat, že schůzky u Bendů měly kamarádský charakter... Pokud mi bylo předestřeno, že v té době se v Klukách vyskytovaly malované šibenice, byly rozesílány anonymní výhružné dopisy... nevím, že by se něco podobného v Klukách vyskytovalo...“⁵¹

Vyslýchajícím byl sám autor plánu vyšetřování mj. Závodný. Svědek Josef Bajtl se měl mj. Šohajovi vyjádřit ke státu nepřátelskému postoji odsouzeného pana Františka Henc, ke kterému docházel v letech 1934 – 37 na práci za mzdu 10 Kčs denně. I jeho svědectví nemohlo podpořit oprávněnost zločinu Státní bezpečnosti, která chtěla vystupovat v roli ochránce kulaky utiskovaných. Ve výpovědi uvedl, že když po otci převzal 7 ha hospodářství, přestal k Hencovi docházet pracovat a stýkali se dál jako hospodáři v obci. „U něho jsem se naučil dělat na polích a pak jsem k němu chodil na rady.“ Ani další sdělení nemohlo vyšetřovatele uspokojit, když vypověděl: „Hence jsem vždy považoval za svůj vzor, neboť byl velmi chytrý člověk.. a uměl jednat s lidmi...“⁵²

⁴⁹ Výsledek zkoumání zbraní. MNB-HS VB č. j. 70189/107 dat. 10.3.1953

⁵⁰ Protokol o výslechu svědka Josefa Horáka ČVS 20/69 ABS, spis a. č. 33040 MV

⁵¹ Protokol o výslechu svědka Zdeňka Tučka ČVS 20/69 ABS, spis a. č. 33040 MV

⁵² Protokol o výslechu svědka Josefa Batela ČVS 20/69 ABS, spis a. č. 33040 MV

Pro dokreslení práce StB jako režiséra soudního monstrprocesu věnujme pozornost aspoň dvěma z řady svědků. Paní Marie Janková, která pracovala jako deputátka do r. 1950 u Jana Pecháčka vypověděla 18. března 1969 mjr. Fr. Skalíkovi: „... po zatčení Pecháčka přišli za mnou nějací orgánové bezpečnosti v civilu a chtěli na mně, abych jim podala svědectví a sice v tom smyslu, že jsem se po dobu mého zaměstnání u Pecháčka měla špatně. V té době jsem byla členkou NV v Sudoměři. Takové svědectví jsem odmítla podat, protože neodpovídalo pravdě... když se pak v roce 1953 konalo soudní přeličení, tak pro mě přijeli vozem a odvezli mne k soudu, abych prý viděla, jakou prováděli činnost...“⁵³

Svědék František Horna, který byl zatčen v listopadu a prošel vyšetřovací vazbou StB v Liberci vypověděl o metodě jeho „výslechu“ někdy asi v dubnu 1953 následovně: „...vyšetřovatel mi předložil protokol, ve kterém byly otázky a odpovědi, které jsem měl já jako svědek na ně dát. Po přečtení tohoto protokolu jsem vyšetřovateli řekl, že to tak není a že to neodpovídá pravdě. Vyšetřovatel mi na to odpověděl, že to tak je, že to tak ostatní vypověděli a mojí povinností je je také tak vypovídat. V příštích asi 14 dnech si mě vyšetřovatel vždy zavolal k výslechu a já jsem se musel tuto svědeckou výpověď učit nazpaměť... ještě upozorňoval, abych až budu vypovídat před soudem to říkal volně a přirozeně, aby to nevypadalo divadelně a naučeně... U soudu jsem pak svoji svědeckou výpověď odříkal tak, jak jsem se ji naučil... šlo o věci o nichž jsem nic nevěděl, neprožil jsem je, pouze jsem se je naučil... Bylo to ovlivněno mojí tehdejší vyšetřovací vazbou...“⁵⁴

V rozsudku KS v Liberci z 24. 5. 1953 nejsou jména ani výpovědi svědků zmíněny a protože nemáme ani protokol o hlavním líčení, nemůžeme srovnávat případné rozdíly mezi nimi a v odstupu 16 let svobodná vyjádření v roce 1969.

Proto je přijímejme jako svědectví odpovídající prožitým zkušenostem. Dále si všimneme vyjádření aspoň některých odsouzců jak z prvního, tak druhého monstrprocesu. Hned hlavní obviněný pan Resler, zopakoval vyšetřovateli mjr. Skalíkovi: „K této činnosti jsem byl vyprovokován oněmi agenty, kteří za mnou docházeli, nutili mne plnit jednotlivé úkoly... Někdy přišel jeden, někdy oba a v některých případech také všichni tři.“ Výslovně uvedl jejich rozlišení: „kapitán“ a „seržant“ i úkoly které dostával – seznamy a shromažďování zbraní. Toto „nedovolené ozbrojování“ potom dost podrobně popsal: „...na pokyn agentů jsem tyto zbraně od jednotlivých osob...získával... asi tři měsíce před mým zatčením jsem opět na pokyn agentů tyto zbraně dal do bedny a spolu s Vladimírem Nečadou a agentem „kapitánem“ jsem je zakopal v kolně mého švagra ...v Klukách... Při jejich ukrytí prohlásil agent „kapitán“ že bedna bude zajištěna tak aby ji nikdo nepovoláný nemohl otevřít.“

Zbraně, které měl on sám v držení – dvě armádní pušky, jeden německý armádní samopal a jednu pistoli – získal jako vedoucí odbojové skupiny „Černý lev“ a používal je v květnových dnech v pětáctýřicátém při odzbrojování a střežení německých vojáků. Střelby schopné byly jen vojenské pušky. Ve výpovědi objasnil původ zabaveného střeliva: „Většinu nábojů, asi 95 % přivezli agenti a dali je spolu se zbraněmi do úkrytu.“ Na svoji obhajobu

⁵³ Protokol o výslechu svědka Marie Jankové ČVS 20/69 ABS, spis a. č. 33040 MV

⁵⁴ Protokol o výslechu svědka Františka Horna ČVS 20/69 ABS, spis a. č. 33040 MV

uvedl, že si zbraně ponechal „jako upomínku na odbojovou činnost.“

I pro získávání dalších osob „dostával pokyny přímo od oněch agentů, kteří vždy přišli s tím, že je třeba ještě zapojit lidi z těch nebo oněch vesnic.“⁵⁵

Jmenovitou volbu nechali na něm samotném. Na přímý pokyn agentů ukrýval také Zdeňka Vlastu, kterého si po dvou dnech vyzvedli s tím, že jej odvezou za hranice. O této hře StB však podrobněji vypovídal tehdy 22letý Vladimír Nečada.

Jeho oslovili neznámí muži, kteří k nim začali chodit někdy na jaře 1952, s požadavkem aby je vozil na schůzky autem, pod pohružkou, že mají možnost jej nechat zavřít nebo oddělat. I když nevládnul auto, věděli, že si je půjčuje. První přišel „kapitán“ (spolupracovník StB „Ada“) s požadavkem odvézt Reslera na nějakou schůzku. Později se setkal i s „majorem“ (spolupracovník StB „Šťastný“) a dověděl se od nich, že jsou agenty CIC.

Někdy, snad v srpnu 1952 (Pozn. aut.: 21. 9. 1952) byl s Vlastou, kterému „pomáhal v útěku“ a „majorem“ na nádraží v Mladé Boleslavi. Od „majora“ dostal peníze na zakoupení jízdenky pro Vlastu do Turnova. Dalším účastníkem při této akci musel být i „kapitán“, protože ten mu před odjezdem „sdělil, že se Vlasta bude divit až mu nasadí brýle, aby neviděl kam ho povedou a jak bude překvapen až si je sundá, kde je“. Na rozhovor si vzpomněl, když si sám sundal brýle na StB v Liberci.

Naposledy jel 29. září 1952 s „agentem kapitánem“ do Kamenice pro peníze na podporu zemědělcům, kteří měli platit pokuty za nedodávky. Měli čas i na zmrzlinu v Doksech. Hra měla přesný časový rozpis a podle výpovědi probíhala následovně: „Když jsme přijeli k Zahrádkám před Českou Lípou, všiml jsem si, že na silnici stojí bojový vůz Škoda – Tudor a dva příslušníci SNB. Jeden z nich byl v kožených šatech a druhý v uniformě VB, který měl samopal, zatímco v kožených šatech měl za opaskem pouta a jen tak vloženou pistoli. Všiml jsem si, že uvedení příslušníci žádná auta, která jela směrem na Českou Lípou a od Lípy nekontrolovali a nezastavili, až teprve auto, kterým jsme jeli my. Příslušník na mě žádal doklady od vozidla a vyzval nás abychom vystoupili. Agent „kapitán“ se po vystoupení z vozu ptal „pánové oč jde, co sháníte, koho hledáte?“ Strílel z pistole před sebe a utíkal do lesa. Příslušník v uniformě střílel, na opačnou stranu do vzduchu a křičel: „Chlape stůjte!“ Agent „kapitán“ ovšem stát nezůstal a utekl do lesa. Mně příslušník v kožených šatech dal pistoli na prsa, dal mě pouta na ruce dozadu a oba mě vrazili do jejich auta. Všiml jsem si, že agent „kapitán“ stál na pokraji lesa.

Pan Nečada vypovídal i o svých závazcích, které napsal na pokyn „kapitána“ a byly typu „jsem ochoten položit život“, či „jsem ochoten se nechat vyškolit v zahraničí“. Popřel pravdivost původních protokolárních záznamů některých spoluodsouzených, že maloval šibenice či protistátní charakter schůzek u Bendů. Přiznal však a popsal svoji účast na úkrytu zbraní.

„V druhé polovině září jsem společně s Reslerem dostal od „kapitána“ příkaz, že musíme odnést ze stohu zbraně do kůlny Františka Srba z Kluk. Zbraně byly do stohu napřed přivezeny autem agentů... Skutečně jsme s Reslerem nějakou bednu do kůlny Srba odnesli,

⁵⁵ Protokol o výslechu svědka Josefa Reslera ČVS 20/69 ABS, spis a. č. 33040 MV

ale co v ní bylo nevím, podle vyjádření „agenta kapitána“ měli v ní být uloženy zbraně. Tuto bednu jsme do kůlny Srba dali a zaházeli zeminou...Dne 30. září 1952 jsem pak byl přivezen společně s Reslerem a Janem Vepříkem ze Sudoměře, z vazby v Liberci a uvedenou bednu jsme měli za úkol od bezpečnosti vykopat.“⁵⁶

K tomu vypověděl pan Vepřík: *„Pokud jsem byl přítomen při odhalení úkrytu střelných zbraní, byl jsem k tomu přivezen až po mém zatčení...Nebyl jsem účasten na jeho vybudování nebo na ukrývání zbraní. Z tohoto důvodu jsem také odmítal vynášení zbraní z úkrytu a byl jsem k tomu přinucen fyzickým násilím. Rovněž jsem byl přinucen podepsat seznam zbraní z tohoto úkrytu jako svědek.“*

Do pasti StB byl pan Vepřík vlákán zřejmě „kapitánem“, se kterým se sešel u paní Nečadové, která se s ním chtěla poradit o vstupu do JZD a která ho seznámila s neznámým mužem – „kapitánem“ – který je tam na brigádě.

Druhé setkání proběhlo asi dva dny před zatčením, když ho pozval na setkání Jan Pecháček. I tam byl opět „kapitán“, který od něho chtěl peníze na podporu nějakých lidí. Uvedl, že je sám bez peněz a že má na starosti lidi, pro které je potřebuje.

„Způsob jakým to onen „kapitán“ řekl a ultimativní způsob, jakým na mně peníze vymáhal vzbudil ve mně podezření, že se jedná o nějakou nečistou věc a proto jsem rozhodně odmítl dát mu jakékoliv peníze... za dva dny na to jsem byl zatčen.“

V protokolu o výsledku vysvětlil i v rozsudku uváděné rozdělení oblasti na dvě důvěrnické protistátní sítě: *„Vzhledem k tomu, že zemědělci z naší oblasti odevzdávali dodávky do dvou výkupních družstev, dohodli jsme se, (Pozn. aut.: s Reslerem a Pecháčkem) že si to rozdělíme tak, že jedni budou pomáhat zemědělcům v obcích, které spadají pod jedno výkupní družstvo a druzí opět těm druhým. Tím vzniklo, že jsme si rozdělili jednotlivé obce.“⁵⁷*

Z protokolu Josefa Houžvice se dovídáme, jak a proč shromažďoval zbraně: *„Pokud se týká domovní prohlídky, která byla u mne vykonána 16. října 1952 ...jednalo se o zbraně, které patřily SVAZARMU, kde byl můj syn činný jako instruktor...“* Bez řádného povolení přechovával dvě střelné zbraně, sportovní malorážkovou pistoli a malorážku s dlouhou hlavní. *„V tomto případě se jednalo pouze o hlaveň ze staré pušky – ládovačky – z které si stříleli malí chlápci z vesnice,“⁵⁸* vysvětlil při výsledku. Za to byl ve vězení téměř 8 let.

Sedm roků, šest měsíců a 23 dnů byl ve vězení Karel Matouš ze Skramouše, který proto, že nemohl plnit předepsané dodávky, kterému byla vyměněna kvalitní obhospodařovaná půda za nekvalitní pozemky, chtěl odejít do zahraničí. Podle výpovědi mu přislíbil pomoc pan Resler, podle kterého jej měl vzít nějaký „major“ na křižovatce u Kluk do auta a převézt přes hranice. K odchodu nedošlo, protože byl Resler zatčen a za čtrnáct dní byl zatčen on sám.

Ačkoliv při vyšetřování zahájeném na základě rozhodnutí krajského soudu o obnově procesů téměř všichni bývalí vězňové vypovídali o na nich vyšetřovateli páchaném násilí a

⁵⁶ Protokol o výsledku obviněného VI. Nečady ČVS 20/69 ABS, spis a. č. 33040 MV

⁵⁷ Protokol o výsledku obviněného Jana Vepříka ČVS 20/69-2299 ABS, spis a. č. 33040 MV

⁵⁸ Protokol o výsledku obviněného Josefa Houžvice ČVS 20/69 ABS, spis a. č. 33040 MV

o nezákonných způsobech jakými byly získány podpisy na jejich výslechových protokolech, není v archivních materiálech žádný doklad, který by naznačoval že se policejní či justiční orgány zabývaly odpovědností vyšetřovatelů StB za užití násilí.

Nám výslechové protokoly popsaly některé podrobnosti o jednání odsouzených před zatčením.

Odbor vyšetřování StB v Praze musel na základě shromážděných poznatků, ačkoliv se jednalo již o období „normalizace“, vydat 2. března 1971 usnesení, kterým bylo trestní stíhání proti obviněným v trestní věci Josef Resler a spol. a Miroslav Semilský a spol.

z a s t a v e n o

Z dikce usnesení je zřejmé, že vyšetřovatelé StB npor. Vlastimil Cibulka i mjr. Skalík tak učinili jen velmi neradi, stejně jako vojenský prokurátor Janžura nechtěl v roce 1969 přiznat zavinění smrti pana Macha příslušníky StB.

Řád a organizace procesů

Již bylo zmíněno, že veřejný proces byl jen divadelním představením. Rozhodnutí o takovémto pojetí vzniklo na poradě konané 24. března 1950 na Ústředním sekretariátu KSČ, kterou vedl a řídil ministr spravedlnosti Čepička. Porada byla svolána před připravovaným procesem proti představitelům církevních řádů, který měl zdůvodnit nutnost jejich likvidace jako center špionáže provádění Vatikánem.

Původně měl tomuto účelu posloužit i proces s páterem Josefem Toufarem, který však na následky výsledků, prováděné vyšetřovatelem StB Malým ve Valdicích, zemřel. Naléhavý stranický úkol, likvidace klášterů, vyžadoval vzhledem k rozsahu represe širokou propagandistickou přípravu a proto účastníci porady vypracovali směrnice pro její vedení. „*Ministr Čepička vylíčil ve svém referátu, jak je potřeba postupovat, aby důležité politické procesy proti činitelům reakce byly řádně využity po stránce propagační a výchovné... úkol vyplynul pro resort a pro stranu z únorového zasedání ÚV*“. Uvedl, že „*justice si už předtím tento úkol uvědomovala a snažila se ho plnit organizováním význačných procesů, že však tisk nevěnoval věci patřičnou pozornost...*“⁵⁹

Bylo usneseno utvořit komisi, v níž bude „*zástupce Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva vnitra, ústředního sekretariátu, zástupce Rudého práva a zástupce ČTK, která má za úkol připravit a provést nejširší propagačně – výchovné využití procesů vedených proti reakci.*“ Bylo rozhodnuto i to, že „*prvním vzorně zorganizovaným procesem bude proces s řády.*“⁶⁰

Do usnesení byl zahrnut i požadavek soudruha ministra, „*aby byly vydány sovětské procesy proti trockistům, abychom se na těchto procesech mohli školit pro akci bdělosti.*“⁶¹ Mělo se tak stát nákladem asi 5000 ks brožur pro potřebu Strany, ne však pro knižní trh.

Jaká důležitost byla dáвана veřejným procesům a kdo byl v nich rozhodujícím činitelem, vidíme z tajného rozkazu velitele Státní bezpečnosti ze dne 21. června 1951. Jím bylo nařízeno všem vyšetřovacím oddělením KV StB předkládat návrhy a žádost o schválení a povolení veřejných procesů Velitelství Státní bezpečnosti. V návrhu muselo být ku příkladu uvedeno pořadí obviněných a svědků při hlavním líčení a co je pro nás důležité, muselo být popsáno: „*Jaká trestná činnost bude procesem odhalena. Jaký politický účel se sleduje veřejným procesem.*“⁶²

Jak odpovědi formulovala v námi sledovaném případě Liberecká StB nevíme. Víme však ze zprávy inspekce MV a z výsledku nového vyšetřování po Pražském jaru, že v akci Kluky nešlo o žádnou trestnou činnost a že politickým účelem bylo vyvolání strachu v řadách zemědělců a legalizace krádeže jejich domovů a půdy.

V roce 1951 se otázce veřejných procesů věnovala i justice. Stanovisko ministerstva

⁵⁹ Zápis z porady na ÚV KSČ 24. 3. 1950, NA, f. Čepička sv. 28 a. j. 180

⁶⁰ Tamtéž

⁶¹ Tamtéž

⁶² Rozkaz velitele StB č. j. A-3924/01-51

spravedlnosti nám přiblíží materiál zpracovaný dr. Málkem v červenci⁶³ jako instruktážní. V něm byl účel procesu definován následovně: „*Procesy proti třídním nepřátelům provedené před širší veřejností sledovaly účel, aby byli izolováni vesničtí boháči a odhalována jejich nepřátelská činnost...*“⁶⁴

Pokud tato nepřátelská činnost neexistovala, bylo úkolem vyšetřovatelů StB takovou činnost, jak jsme se s ní seznámili v akci „Kluky“, vyvolat a s předem zvolenými aktéry vypracovat konečné znění jejich rolí ve formě otázkových protokolů.

Instruktážní materiál popsal politický cíl veřejného procesu: „*Politická linie procesu a jeho politický smysl... jsou připravovány spoluprací krajského prokurátora s krajskými politickými činiteli a pak okresního prokurátora ve spolupráci s veřejnými činiteli... Promítnutí politické linie do průběhu procesu kontroluje většinou krajský prokurátor sám... v některých případech i předseda krajského soudu...*“⁶⁵

Zabýval se i přípravou hlavního líčení: „*...důležitým je, aby s předsedou (senátu) byl probrán celý průběh hlavního líčení předem... Výběr soudců z lidu je prováděn předsedou senátu spolu s prokurátorem za účasti politických představitelů...*“⁶⁶

Náležitá pozornost byla věnována také hlavnímu líčení přítomné veřejnosti. Pokud jí měla být přítomna širší, nekvalifikovaná, bylo podle instruktáže „*...dbáti především na to, aby v soudní síni byly převážně přítomny osoby s kladným zaměřením... Způsob organizování veřejnosti je projednán již krajským prokurátorem s veřejnými činiteli... Většinou je používáno vstupenek, které rozdělují buď MNV nebo stranický sekretariát... výběr (veřejnosti) se musí řídit politickým cílem procesu...*“⁶⁷

Před veřejnými procesy byly konány tzv. „předporady“ (procesy v kostce) prokurátora s předsedou senátu a soudci z lidu, často za účasti politických činitelů a krajského prokurátora. Bylo doporučeno rozdělit otázky mezi předsedu senátu, prokurátora a soudce z lidu. Sledovat ohlas procesu ve veřejnosti měla za úkol bezpečnostní pětka („B 5“) prostřednictvím hlášení orgánů bezpečnosti, aby „*získané zkušenosti sloužily při přípravě dalších procesů.*“⁶⁸

Pro úplnost jen dodávám, že praxí justice se zabývala v roce 1969 Dokumentační komise Generální prokuratury a popsala ji v obsáhlé zprávě JUDr. Karla Bayera.⁶⁹ Z tohoto poznání však nevznikla žádná snaha ani o nápravu ze strany justice, ani ze strany KSČ. Přitom zpráva výslovně uvádí, že od 1. 12. 1949 „*projednáváním konkrétních případů začalo systematické rozhodování o procesech a schvalování trestů v orgánech KSČ.*“⁷⁰

V letech 1951 až 1954 byl takovým orgánem Politický sekretariát ÚV KSČ (PS ÚV

⁶³ „Veřejné procesy“ metodický materiál datovaný 19.7. 1951 č. j. S Pt 3049-6/51 Na , f. Státní prokuratura nezpracováno

⁶⁴ Tamtéž

⁶⁵ Tamtéž

⁶⁶ Tamtéž

⁶⁷ Tamtéž

⁶⁸ Dokumentace vzniku a příčin nezákonností v činnosti čs. prokuratura NA f. Pilerova komise, kart. 13

⁶⁹ Tamtéž

⁷⁰ Tamtéž

KSČ), jehož členy byli Klement Gottwald, Antotín Zápotocký, Viliam Široký, Rudolf Slánský, Julius Dolanský, Alexej Čepička a Karol Bacílek. Po zatčení Slánského byl doplněn a rozšířen o Václava Kopeckého a Antonína Novotného. V letech 1968–69 se **komise ÚV KSČ pro dokončení stranické rehabilitace** zaměřila na odpovědnost PS ÚV KSČ za politické procesy a cituje tajný rozkaz ministra NB z roku 1953, schválený Politickým sekretariátem: „...v práci vyšetřovacího aparátu HS StB se vyskytují zvláště na krajských správách StB nejen hrubé chyby nebo přestupky, nýbrž i zjevné protizákonné zjevy, a to jak v zatýkání, tak i při vyšetřování. Hlavními z těchto nedostatků jsou neodůvodněná zatčení, fyzický nátlak na zatčené v průběhu vyšetřování (bití, dřepy, stání, nepřetržité výslechy aj.), napovídání zatčeným, aby vypovídali podle přání vyšetřujících, seznamování agentury v celách (Pozn. aut.: vězeň Karel uváděný v motáku pana Vepříka) s materiálem vyšetřování a jiné provokační jednání... někteří pracovníci těchto správ hrubě porušují lidově demokratické zákony ČSR... a dopouštějí se policejní zvláště jak při zatýkání, tak i při vyšetřování...“⁷¹

Zdůrazňuji, že toto vše bylo známo již v roce 1953, tedy v roce, ve kterém byly odsouzeny obě skupiny v akci „Kluky“ a že zpráva této komise, i když neuvádí výslovně akci „Kluky“ potvrzuje svědectví a výpovědi uvedené v úvodní části studie.

Odpovědností soudců, prokurátorů a obhájců se zabývalo předsednictvo ÚV KSČ již v roce 1963 a ve zprávě o vyšetřování „porušování zákonnosti v době politických procesů“ přiznává: „Postavení soudců v těchto procesech bylo charakterizováno skutečností, že byla potlačena soudcovská nezávislost. Úloha soudu byla předem určena zejména tím, že celý proces byl vždy veden administrativně a soudci během hlavního líčení mohli obviněným klást jen ty otázky, které byly předem zpracovány orgány bezpečnosti... Je zřejmé, že ustanovení obhájců bylo čistě formální a jen proto, že to zákon vyžadovalo...“

... je nepochybné, že prokurátoři, soudci i obhájci, kteří v politických procesech působili, se podíleli na porušování zákonnosti, čímž došlo k vynesení nezákonných rozsudků...“⁷²

Zpráva je datována 1. srpna 1963. Pan Resler byl po nezákonném věznění propuštěn v dubnu 1964 a pan Vepřík až v červenci 1965! Někteří z hlavních pachatelů justičních vražd a dalších zločinů byli „za trest“ přemístěni na nižší funkce.

⁷¹ Informace č. 41 Komise ÚV KSČ pro dokončení stranické rehabilitace NA, f. ÚV KSČ kart. 7

⁷² Informační zpráva o odpovědnosti soudců, prokurátorů a obhájců NA, f. 01/2, sv. 30, a. j. 32

Protagonisté

NOSEK Václav * 26. 9. 1892

† 22. 7. 1955

ministr vnitra v letech 1945 – 53 nese jako první odpovědnost za zločin spáchaný státní mocí s nímž jsme se seznámili v předchozích kapitolách. V roce 1907 nastoupil na Kladensku na šachtu Max. V první světové válce bojoval jako voják c. k. armády v Srbsku, Karpatech, Polsku a Itálii. Zraněný se vrátil v roce 1917 domů i na šachtu.

Činně se účastnil jako člen sociálně demokratické strany politického dění v ČSR i v zahraničí jako odborový předák. Ve třicátých letech byl již členem ÚV KSČ a po Mnichovu se přes Polsko a Švédsko dostal do Velké Británie, kde se stal předsedou exilové Státní rady. Jeho exilová činnost byla řízena z Moskvy, kam v březnu 1945 odejel s prezidentem Benešem k jednání o budoucím směřování ČSR. Do republiky se vrátil v květnu 1945 jako ministr vnitra první poválečné vlády. Jím ovládaný bezpečnostní aparát začal pronásledovat jako „zrádce a kolaboranty“ zejména bývalé členy nejsilnější předválečné politické strany, strany agrární, které nebyla povolena poválečná politická činnost. Pod jeho vedením se z ministerstva vnitra stalo ministerstvo strachu, který šířilo ve všech vrstvách společnosti. Spolu s ministry spravedlnosti Raisem a bezpečnosti Kopřivou byl iniciátorem tzv. „Směrnice tří ministrů“ z 22. října 1951, která završila likvidaci selského stavu.

BACÍLEK Karol * 2. 9. 1896

† 19. 3. 1974

se stal v lednu 1952 ministrem národní bezpečnosti, kde ve funkci vystřídal Ladislava Kopřivu. Do jeho kompetence spadala mimo jiné činnost Státní bezpečnosti.

Vyučil se zámečníkem. Od roku 1915 bojoval na italské frontě a v roce 1918 byl za pobuřování odsouzen polním soudem na dva a půl roku. V armádě, už Československé republiky potom zůstal až do roku 1920. Byl členem sociálně demokratické strany a v roce 1921 zakládajícím členem KSČ. Revoluci se učil dělat na Mezinárodní leninské škole v Moskvě v letech 1930 – 31. V květnu 1939 emigroval do SSSR. Prošel parašutistickým a radistickým, výcvikem, byl vysazen do Polska, odkud přešel na Slovensko. V srpnu 1944 byl jmenován politickým komisařem 1. partizánské brigády. Po 2. svět. válce pracoval na ÚV KSS a od roku 1949 byl členem ÚV KSČ.

Vliv na jeho jmenování měla pravděpodobně jeho předchozí spolupráce se sovětskými bezpečnostními orgány. Ve funkci ministra byl vhodným spolupracovníkem sovětských poradců při určování rolí aktérů „spikleneckého centra“ Rudolfa Slánského.

Protože mu bylo v roce 1968 pozastaveno členství v KSČ jako jednomu z hlavních organizátorů politických procesů nepochybně, když jej ač nemáme doklady, zařadíme mezi činné účastníky zásahu proti kulakům v akci Kluky.

PRCHAL Antonín * 7. 5. 1923

† 20. 5. 1996

byl od února 1952 do září 1953 náměstkem ministra národní bezpečnosti Bacílka, tedy po celou dobu od zatýkání přes „vyšetřování“ až po soud nad „kulaky“ v akci Kluky. Potom byl až do roku 1956 1. náměstkem ministra vnitra. Příslušníkem Bezpečnosti byl od roku 1945 stejně jako členem KSČ. Byl zařazen k Zemskému odboru bezpečnosti II(ZOB) v Brně, tedy zpravodajec a již před Únorem se zabývá vytvářením „agenturních sítí“ v nekomunistických politických stranách. Po přeložení do Prahy v únoru 1948 se stal brzy členem instruktážní skupiny. Zaváděl „novátorské“ metody založené na provokacích. Za tuto činnost při zakládání odbojových skupin v akci „SVĚTLANA“, ve které bylo odsouzeno 122 osob, byl povýšen do hodnosti nadporučíka.

Koncem roku 1949 se už zaměřil jako příslušník zařazený na „sledovačce“ na akci „KAMENY“. Při ní byli lidé, kteří chtěli odejít do exilu přivedeni na fingované služebny CIC. Tam po výpovědi a popsání své činnosti byli posláni sami údajně do Německa. Po opuštění „služebny“ byli zatčeni. Podílel se i na zatýkání velitelů StB při čistkách v roce 1951.

Své zkušenosti s vytvářením „protistátních skupin“ jistě využíval po jmenování 1. náměstkem ministra NB při řízení operativních útvarů StB. Za součinnost při vytváření a likvidaci stranického „spikleneckého centra“ Rudolfa Slánského byl v roce 1953 vyznamenán Řádem republiky. Za stejné činy byl o deset let později odsouzen Nejvyšším soudem k 6 letům odnětí svobody v rámci stranických rehabilitací. Po dvou letech byl opět na svobodě.

SKOBA Zdeněk * 27. 7. 1924

† 11. 5. 1997

byl již od roku 1946 příslušníkem represivního komunistického bezpečnostního aparátu, nejprve jeho útvaru SNB v Rumburku. Hned následující rok byl už zpravodajským orgánem u útvaru ZOB II a později StB v České Lípě. Odtud byl převelen k StB v Rumburku a v námi sledovaném období, od března 1950 zařazen na KV StB v Liberci.

Protože měl podle hodnocení krajského velitele kpt. Zdenka Kupce z 22. ledna 1952 „*velice rozvinuté kombinační schopnosti*“ (pozn. aut.: v listopadu 1951 přišel „major Václav“ k paní Nečadové) byl způsobilý řídit provokační akci Kluky. V průběhu roku 1952 je povyšován na podporučíka a poručíka, po „realizaci“ a odsouzení první skupiny zemědělců na nadporučíka. O měsíc později vstrázm. Jedlička jej hodnotil následovně: „*V poslední době má jmenovaný zásluhu na tom, že svojí houževnatostí a pílí mohla být realizována velká protistátní skupina, která se rekrutovala z řad národní soc. strany jakož i strany agrární a jejíž členové mají původ z buržoazních a měšťáckých vrstev.*“

Vzhledem k dosavadní dobře vykonávané práci a úspěšně prováděné poslední akci doporučuji povýšení.“

Náčelník KS StB mjr. Vosecký jej v říjnu 1953 hodnotil takto: „...v roce 1952 mu bylo

uděleno rozkazem náčelníka HS StB pochvalné uznání a peněžitá odměna za dobrou agenturně operativní práci při rozpracování a likvidaci protistátní špionážní skupiny...“

Již v lednu následujícího roku projevil menší nadšení pro práci npor. Skoby náčelník KS MV kpt. Oldřich Cach, který jej hodnotil: *„...mnohdy v zápalu pro práci používá zastaralých metod, které jsou nepřijatelné a protizákonné ... je si nyní těchto chyb vědom a bude nutné, aby tento nedostatek odstranil ...“*

Změna pohledu na zločinnou činnost soudruha npor. Skoby přinesla nepochybně již uvedená práce inspekce ministra vnitra, protože se o ní zmiňuje nedatovaná zpráva, pravděpodobně z 2. pololetí 1954, dalšího náčelníka KS MV mjr. Bohumila Šimáčka ve které je uvedeno: *„...Tak se pracovníci III. odb. v minulém roce dopustili řady protizákonných provokací, které na zdejší zprávě šetřila inspekce soudruha ministra... v první polovině roku 1954 se žádná podobná závada v práci III. odb. nevyskytla...“*

Ačkoliv zločinnost jednání řady příslušníků bezpečnosti v akci Kluky byla známa prakticky od samého počátku nikdy nebyl nikdo potrestán, zato ale všichni postižení odpykávali jim uložené tresty až do začátku a v případě pana Vepřika až do poloviny 60. let.

Sám hlavní strůjce Zdeněk SKOBA, byl povyšován v roce 1956 na kapitána, v roce 1961 na majora. Od roku 1958 byl rezidentem v Salcburku, později v Berlíně. Léta důchodu užíval jako podplukovník StB.

KUPEC Zdeněk * 12. 4. 1915

† 21. 9. 1999

byl po krátkém působení ve funkci instruktora StB ustanoven od 1. 1. 1950 krajským náčelníkem StB v Liberci. Protože v této funkci *„docílil dobrého přehledu přes hlavní rozpracované případy“*, mezi které nepochybně patřila i akce Kluky, měly jeho zkušenosti zlepšit od roku 1954 práci Správy MV Jáchymov, kam byl přeřazen. Zvláštní péči měl věnovat vyšetřovacímu odboru. Podle hodnocení se tam věnoval zejména *„zkvalitnění agenturní práce“*, protože tam *„v uplynulém období nebyla odhalena podstatná nepřátelská činnost.“*

VOSECKÝ Jaroslav * 1923

podle diplomů Univerzity Karlovy od r. 1961 prom. právník a od r. 1967 JUDr. začínal v r. 1948 jako výkonný orgán OÚ StB Liberec. V návrhu na udělení Řádu Rudé hvězdy je uvedeno, že *„prošel řadou funkcí, zejména v agenturních součástech od operativního pracovníka, až po vysoké náčelnické funkce,“* a důležitý poznatek, že *„získané zkušenosti v řízení agenturně operativní práce“*, kterou byla celá akce Kluky, *„uplatňuje“*.

Náčelníkem KS Liberec byl v letech 1950 až 1955.

ŠIMÁČEK Bohumil * 1925

byl příslušníkem StB od r. 1949, nejprve u pohraničního útvaru 9600 na velitelství v Praze. Z jeho osobního hodnocení se dozvídáme, že „*po stránce operativních zkušeností je na značné výši.*“ Proto byl „*poslán do operativní školy v Moskvě, kterou absolvoval koncem roku 1953 ... po návratu ze školy byl ihned dán do funkce krajského náčelníka...*“

Jako krajský náčelník však na výši nebyl, protože ze závěrů IMV která odhalila zločinné provokace příslušníků StB v akci Kluky, nevyvodil žádné trestní důsledky proti jim řízeným příslušníkům.

Od 1. prosince 1954 byl již v legalizaci MZV.

ČÍHAL Zdeněk JUDr. * 1921

Podle návrhu pro zpracování státněprokurátorských a státněsoudních případů v krajích⁷³ datovaném 1.4. 1952 byl pro kraj Ústí nad Labem vybrán dosavadní předseda Okresního soudu v Žatci JUDr. Zdeněk Číhal, původním povoláním dělník ze Zruče nad Sázavou, absolvent 1. dvouleté soudcovské Právnické školy pracujících, která probíhala od 1. prosince 1949 do 30. listopadu 1951.

⁷³ NA, f. Generální prokuratura, č. j. 045/52, neuspoř.

Sovětský Svaz náš vzor

Když poslanec Národního shromáždění Klement Gottwald v prosinci 1929 přednesl ve sněmovně výhrůžku „... naším nejvyšším štábem je skutečně Moskva. A my se chodíme do Moskvy učit, víte co? My se od ruských bolševiků chodíme učit, jak vám zakroutit krk. A vy víte, že ruští bolševici jsou v tom mistry,“ nevěnoval jí nikdo z politiků pozornost, jakou by si zasloužila.

V tom roce už měli ruští bolševici dvanáct let zkušeností v bojích proti „kontrarevolucionářům“, jejichž významnou částí byli „kulaci“⁷⁴. Jejich pronásledování začalo hned na počátku Říjnové revoluce (začala 7. listopadu 1917), když bylo nutné zajistit výživu pro armádu a obyvatele měst. Nedělo se tak nákupem, ale konfiskacemi a rabováním. Takový postup vedl k radikalizaci zemědělců, kterým hrozil hladomor. Rolnické vzpoury Lenin označil již tehdy v roce 1921 „za mnohem nebezpečnější než všichni bílí dohromady.“ Proto také na X. sjezdu strany vyhlásil program „nové ekonomické politiky“, (NEP), který konfiskace zastavil a nahradil je daní v naturáliích.

Zemědělský program NEP byl ukončen po roce 1928, ve kterém strana vyhlásila nový postup – kolektivizaci. Ta naprosto zničila rodové hospodářství a vesnická společenství a deportacemi kulaků a jejich rodinných příslušníků do „zvláštních sídlišť – gulagů – opatrovala pracovníky pro nově vznikající průmysl na dálném východě Sibíře. V prosinci 1929 žádal Stalin již likvidaci kulaků jako třídy. Jeho požadavek byl okamžitě plněn a během dvou měsíců v roce 1930 byla přibližně polovina ruských zemědělců, ve 100 tisících vesnic, nahnána do vznikajících kolchozů. Pokud odmítali, byl vstup vynucován bitím trýzněním, pronásledováním a zastrahováním a z mnoha z nich udělal bezdomovce se všemi důsledky. Beze zbytku byl plněn pokyn Lenina: „*Dělejte to tak, aby to lidé stovky mil daleko věděli.*“

Podle Stalinova názoru bylo pronásledování kulaků nutné, protože bylo výstražným příkladem pro zatím nepostižené rolníky a vyvolání strachu je činilo povolnými k zakládání kolchozů a sovchozů.

Podle některých pramenů bylo do roku 1932 vyhnáno ze svých domovů nejméně 10 milionů kulaků, mnoho z nich do gulagů.⁷⁵

Z uvedeného, velmi stručného popisu začátků kolektivizace v SSSR vidíme, že soudruzi vedení Klementem Gottwaldem byli učenlivými žáky Moskvy, jak jsme poznali na popsaném případě na akci Kluky, provedené v Čechách o dvacet let později stejným způsobem.

⁷⁴ Slovo kulak bylo původně užíváno k odlišení rolníků hospodařících na vlastní půdě od jiných vlastníků půdy, kteří ji využívali jen pro osobní zisk (pronajímatelé, lichváři a pod.) Po zavádění kolektivizace dostal hanlivé označení kulak každý zemědělec, který odmítal stát se kolchozníkem.

⁷⁵ Orlando Figes: „Šeptem“, str. 106, nakl. Beta Praha 2009

Dokumenty

Studii doplňuje seznam vybraných dokumentů, které přibližují ve svých vyjádřeních dobu, ve které se pronásledování rolníků odehrávalo.

První zařazený dokument vypovídá o zneužití justice ke splnění stranického úkolu, kterým byla likvidace soukromého zemědělství. Mnohem později, v dubnu 1968 stranická tzv. Pillerova komise, která hledala odpovědné za zločiny 50 let konstatovala, že „...od roku 1955 nejvyšší funkcionáři v justici věděli nebo mohli vědět o konstrukci procesů, jakož i o těch, kteří se na nezákonnostech podíleli a neučinili nic, aby dali průchod právu, ačkoliv to náleží k jejich hlavnímu úkolu. Kromě toho se úplně protizákonně stavěli k těm, co nezákonnosti vykonávali.“⁷⁶

Postoje senátu KS v Liberci k plnění stranického úkolu ukazují části rozsudků obou hlavních procesů. Další část výběru dokumentuje mimosoudní postihy rodinných příslušníků odsouzcenců, ti vědomou zvlí představitele justice soudce NS Jar. Demčáka, dříve Demczaka, strojního zámečnicka, absolventa dvouleté Právnické školy pracujících, který čtyři roky po zločinném odsouzení trval na dalším výkonu trestu (dok. 12) nebo nám neznámého prokurátora, který ještě po 12 letech nedovolil předání osobního dopisu vězni Vepříkovi (dok. 14).

⁷⁶ NA, f. ÚV KSČ Pillerova komise, kart. 19

Seznam doporučených dokumentů

- č. 1 Zpráva IMV o prošetření případu ods. Josefa RESLERA a spol. (akce Kluky)
ABS Brno – Kanice, f. A8 i. j. 283
- č. 2 Část rozsudku nad skupinou RESLER a spol. sp. zn. IT 14/53, Krajský soud
v Liberci
NA Praha, f. SSNV, os. spis Resler
- č. 3 Dobový tisk – časopis Družba z 30. 5. 1953
Rodinný archiv
- č. 4 Část rozsudku nad skupinou SKRAMUSKÝ a spol. sp. zn. IT 23/53, Krajský
soud v Liberci
NA Praha, f. SSNV, os. spis SEMILSKÝ
- č. 5 Zjišťovací dotazník KS StB Liberec k rodině ods. Václava VAŇKA
- č. 6 Určení místa pobytu pro rodinné příslušníky ods. Václava VAŇKA
- č. 7 Dálnopis potvrzující provedenou deportaci „rodinného celku“ ods. Václava
VAŇKA z Vrátna
- č. 8 Potvrzení o ukončení deportace rodiny ods. Václava VAŇKA
NA Praha, f. SSNV, os. spis Vaněk
- č. 9 Rozhodnutí MNV v Sudoměři o uvolnění části „nadměrného bytu“ z 30. 10.
1952
- č.10 Výměr ONV v Doksech o vyhoštění rodiny Jana Vepřika
- č.11 Zamítnutí přijetí syna Jana Vepřika ke studiu na gymnaziu
- č.12 Rozsudek NS o pokračování výkonu trestu J. Vepřika sp. zn. 2 Tz 31/60
ze 4. 11. 1960
- č.13 Usnesení KS v Ústí nad Labem o zkrácení výkonu, sp. zn. IT 08/
Rodinný archiv
- č.14 Zadrženy dopis vězni L. Vepříkovi z 15. 4. 1965!
NA, f. SSNV os. spis Vepřík

Výpovědi obviněných při obnově tr. řízení v roce 1969

- č.15 výpověď RESLER
- č.16 výpověď NEČADA
- č.17 výpověď HORÁK
- č.18 výpověď BAJTL
- č.19 výpověď JANKOVÁ
ABS, spis V 33040 MV – akce Kluky
- č.20 Usnesení FMV odb. vyšetřování StB č. j. VS-ČVS 20/69

Tamtéž

- č.21 Usnesení Krajského prokurátora o rehabilitaci odsouzeného Jana Vepřika
sp. zn. 2 RK 339/91
NA, f. SSNV os. spis Vepřík
- č.22 Usnesení Vojenského obvodového prokurátora ve věci úmrtí vězně Bedřicha
Macha
ABS spis V33040 MV
- č.23 Instrukce „Systematika práce v kontrolní síti“
ABS, os. spis 988 – Alois Macháček

Resumé

V úvodu studie je vysvětlena kolektivizace zemědělství jako program KSČ uplatňovaný hned po skončení druhé světové války, ještě před nastolením totalitního režimu v únoru 1948.

Dále je popsán vznik „akce Kluky“, jejímž účelem bylo bezdůvodnými a nespravedlivými tresty na svobodě zlomit odpor zemědělců proti násilné kolektivizaci. Stalo se tak Státní bezpečností v Liberci vyvolané a řízené „odbojové činnosti“ zakončené inscenací veřejných procesů ve kterých bylo třiceti šesti odsouzeným vyměřeno 389 roků odnětí svobody. Mimosoudními rozhodnutími byli z jejich usedlostí vyhnáni i rodinní příslušníci.

I když zločinnost jednání StB byla známa již v roce 1956, došlo k obnově procesu až po Pražském jaru v roce 1969, kdy byl rozsudek sice zrušen, ale postižení nebyli rehabilitováni, aby byla právně zakryta loupež 480 ha polí, inventáře a budov. Nebyli také pojmenováni a potrestáni pachatelé zločinů.

V závěru je představeno několik odpovědných zástupců totalitní moci a vzor podle kterého KSČ postupovala.

Studie je doplněna seznamem dokumentů, které ukazují na dobovou formu jednání.

Seznam zkratek

ABS	Archiv bezpečnostních služeb
ČSR	Československá republika
ČSSS	Československé státní statky
GP	Generální prokuratura
IMV	Inspekce ministra vnitra
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
KS MV	Krajská správa ministerstva vnitra
KS	Krajský soud
KSČ	Komunistická strana Československa
KSČ	Komunistická strana Československa
KV StB	Krajské velitelství StB
MNB	Ministerstvo národní bezpečnosti
MNB-MS VB	Ministerstvo národní bezpečnosti –Hlavní správa veřejné bezpečnosti
MNV	Místní národní výbor
NA	Národní archiv
NEP	Program ekonomické reformy v SSSR
ONV	Okresní národní výbor
OO VB	Okresní oddělení veřejné bezpečnosti
OÚ StB	Okresní útvar Státní bezpečnosti
OV KSČ	Okresní výbor KSČ
PS ÚV KSČ	Politický sekretariát ÚV KSČ
SOA	Státní oblastní archiv
SSNV	Správa sboru nápravné výchovy
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
StB	Státní bezpečnost
SVAZARM	Svaz pro spolupráci s armádou
TNP	Tábor nucených prací
ÚV KSČ	Ústřední výbor komunistické strany Československa
ZOB	Zemědělský odbor bezpečnosti

Rejstřík

A	
Ada (kapitán Pavel).....	20, 32
Antoš Jaroslav.....	12
Antoš Jindřich.....	17, 18
B	
Bajtl Josef.....	30
Bacílek Karol.....	38, 39
Bayer Karel JUDr.....	36
Č	
Čepička Alexej.....	37
Číhal Zdeněk JUDr.....	14, 41
D	
Demčák Jaroslav dr. (Demczak).....	28
Dobry Václav.....	24
Dolanský Julius.....	37
Dvořák František.....	13, 14, 18
Dvořák Václav.....	24
Ď	
Ďuriš Julius.....	2
F	
Flanderka Josef.....	19
G	
Gottwald Klement.....	37
Gressler Josef.....	24
H	
Handík Václav.....	19
Henc František.....	16, 18, 19, 30
Herbit Jan vstržm StB.....	24
Herbst Jaroslav vstržm. StB.....	25
Hlaváč Václav.....	19
Houžvic Josef.....	9, 14, 18, 33
J	
Jech Alois.....	5
Jesikov Boris.....	4
Juran npor.....	21
K	
kapitán Pavel (Ada).....	20
Kočvara Vladimír.....	16, 17, 18
Král Luděk.....	24
Kupec Zdeněk.....	40

M	
Majer Václav.....	2
major Václav (Šťastný).....	4, 20, 39
Matouš Karel.....	19, 33
Moučka pplk.,.....	21
N	
Nečada Vladimír.....	5, 18, 21, 32, 44
Nečada Václav.....	19, 28
Nečadová Josefa.....	4, 5, 14, 15, 16, 19, 20
Nosek Václav.....	38
Novák Václav.....	19
Nový Josef.....	15, 19
P	
Pavel kapitán (Ada).....	20
Pecháček Jan.....	5, 18, 23, 33
por. Skoba (seržant Karel).....	20
Pražák Miroslav.....	5, 15, 19
Pražák Václav.....	19
Prchal Antonín.....	39
Pýcha Otakar.....	15, 19
R	
Resler (Ressler) Josef.....	4, 5, 9, 13, 14, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 27, 29, 31, 32, 33, 34, 37, 44
Reslerová Anna.....	5, 19
Ř	
Řezáč Václav.....	15, 17, 18
S	
Semilský Miroslav.....	15, 19, 23, 34, 44
Semilský Václav.....	19
seržant Karel (por. Skoba).....	14, 20, 39, 40
Skoba por. (seržant Karel).....	14, 20, 39, 40
Skramuský Václav.....	4, 14, 19, 29, 40, 44
Slánský Rudolf.....	3, 37
Soukup Sl. por. (npor.).....	12, 13, 20, 21, 22, 25
Svárovský František.....	19
Š	
Šafařovský Josef.....	18
Šimáček Bohumil.....	41
Široký Viliam.....	3, 37
Šťastná Kornelie.....	5, 19
Šťastný Václav.....	18
Šťastný (major Václav).....	4, 20, 21, 32

U	
	Urban Karel.....24
V	
	Václav major (Šťastný).....4, 20, 21, 32
	Vaněk Jan.....14, 19
	Vaněk Václav.....18, 24, 25, 44
	Vepřík Jan.....5, 6, 13, 14, 17, 18, 23, 28, 33, 37, 40, 43, 44, 45
	Vinš Josef.....19
	Vlasta Bohumil.....16, 17, 18
	Vlasta Zdeněk.....5, 16, 17, 18, 32
	Vosecký Jaroslav mjr.....39, 40
	Vrba Václav.....17
	Všechovský Zdeněk.....24
Z	
	Zápotocký Antonín.....3, 37

Obsah:

Úvod	1
Základy	2
Akce „Kluky“	4
Vyšetřování	6
Soud	13
Skutečnost	20
Postih rodin	24
Venku z vězení, ale ne svobodní	28
Změna pohledu	29
Řád a organizace procesů	35
Protagonisté	38
Sovětský Svaz náš vzor	42
Dokumenty (55 stran)	44
Resumé	46
Seznam zkratk	47

V Praze červenec 2010. Podle výsledků šetření ÚDV ve věci pronásledování zemědělců zpracoval Adolf Rázek